

Protest 2.0 in Egypte

Traditioneel en social media protest tijdens drie golven van demonstraties in Egypte

Lars Klootwijk

305087

Eerste lezer: Drs. Z. Özdil

Tweede lezer: Prof.dr. D. Douwes

Master Thesis: Global History and International Relations

2012

Voorwoord

Voor u ligt mijn masterthesis geschreven ter afsluiting van mijn studie Geschiedenis, met als afstudeerrichting ‘Global History and International Relations’ aan de Erasmus Universiteit Rotterdam. Het doel van deze scriptie is om aan de hand van een kwalitatief onderzoek te achterhalen in hoeverre Social Media een rol speelt bij protesten. Als *case-study* wordt de situatie van Egypte gebruikt. Een land dat de laatste jaren veelvuldig in de media is geweest en een belangrijke rol speelde tijdens de Arabische Lente. In mijn gedane onderzoek kon ik mijn interesse op media gebied combineren met moderne geschiedenis.

Graag wil ik van de gelegenheid gebruik maken om een aantal mensen te bedanken. Zonder deze mensen was het niet zo’n gemakkelijk proces geweest. Allereerst wil ik mijn scriptiebegeleider Drs. Z. Özdil bedanken voor de begeleiding. Ik kon altijd terecht voor mijn problemen en vragen en dat terwijl u duidelijk niet stil zit. Uw goede tips, begeleiding en inspiratie hebben zeker bijgedragen aan het vlot verlopen van het thesisproces. Verder wil ik Prof.dr. D. Douwes bedanken voor de verdere begeleiding. Uw oneindige bron van kennis heeft mij enorm geholpen.

Als laatst wil ik mijn ouders bedanken. Zonder hun steun had ik niet zo’n mooie studententijd kunnen hebben, die mij op mooie plekken heeft gebracht en bijzondere mensen heeft leren kennen.

Abstract

De Egyptische protesten in het voorjaar van 2011 zijn zonder twijfel één van de belangrijkste gebeurtenissen op social-politiek vlak in de moderne geschiedenis. De protesten begonnen op 15 januari met straatprotesten en eindigde op 11 februari met het aftreden van president Hosni Mubarak. De protestanten wilden veranderingen op sociaal, economisch en politiek vlak. Met Egypte als *case-study*, richt dit onderzoek zich op invloed van social media tijdens de protesten van 2003, 2008 en 2011. De invloed van social media wordt afgezet tegen het gebruik van traditioneel protest. Op deze manier wordt gekeken of de rol van social media niet overdreven is in de debatten met betrekking tot Egyptisch protest.

Het onderzoek vond plaats in het voorjaar van 2012 en tijdens deze maanden werden de rapporten van zeven Ngo's en overheidsorganisaties met elkaar vergeleken. Deze rapporten werden geanalyseerd op de volgende concepten: traditioneel protest, modern protest, sociale bewegingen en social media. De analyse van de rapporten maakte duidelijk dat de rol van social media minder belangrijk is dan opgemaakt kan worden in de media. De Egyptische revolutie biedt nog vele onderzoeksmogelijkheden. Dit onderzoek draagt bij aan het begrijpen van de invloed van social media afgezet tegen de meer traditionele vormen van protest gezien door de ogen van Ngo en overheidsorganisaties.

Inhoudsopgave

Hoofdstuk 1	5
1.1 Introductie	5
1.2 Onderzoeksvraag en deelvragen	6
1.3 Doel en relevantie	7
1.4 Methodologie en Case-Study	8
1.5 Leeswijzer	10
Hoofdstuk 2	12
2.1 Sociale bewegingen	12
2.2 Media	15
Hoofdstuk 3	22
3.1 De Arabische Lente	22
3.2 Geschiedenis van het protest	24
3.3 Protest in 2003	28
3.4 Protest in 2008	31
3.5 Protest in 2011	35
Hoofdstuk 4	39
4.1 Ngo's en overheidsorganisaties	39
4.2 Analyse rapporten 2003	44
4.3 Analyse rapporten 2008	52
4.4 Analyse rapporten 2011	59
Hoofdstuk 5	68
5.1 Uitkomst analyse rapporten	68
Hoofdstuk 6	73
6.1 Conclusie	73
Hoofdstuk 7	76
7.1 Bibliografie	76

Hoofdstuk 1

1.1 Introductie

De Arabische Lente¹ is zonder twijfel een van de belangrijkste gebeurtenissen op sociaal-politiek vlak in Egypte. De beelden van de protesten gingen de hele wereld over en zorgden voor een verscheidenheid aan debatten. De debatten gingen niet alleen over cultuur, maatschappij en politiek maar nog vaker over de invloed van social media tijdens deze protesten. Facebook, Twitter en blogs zouden van enorm belang zijn geweest tijdens deze Arabische Lente. Andere vormen van protest werden grotendeels overgeslagen in het debat. Wat verder opviel was dat de Arabische Lente als een losstaand evenement behandeld werd. Er werd weinig aandacht besteed aan voorgaande golven van protest.

Mijn onderzoek zal zich toespitsen op de vraag: *Welke invloed heeft social media op protest in Egypte?* Ik ga mij verdiepen in de relatie tussen social media en protest in Egypte. Mijn onderzoek zal een *case-study* zijn met als *case* het Egypte tussen 2000 en 2012. In mijn onderzoek ga ik drie rondes van protest vergelijken; de anti-oorlog protesten in 2003, de protesten in Mahalla el-Kubra in april 2008 en de Arabische Lente van 2011. Hiervoor heb ik de rapporten van zeven Ngo's en overheidsinstellingen onderzocht. Deze organisaties hebben jaarverslagen dan wel specifieke rapporten over de protesten gepubliceerd. Door deze rapporten te analyseren probeer ik een duidelijker beeld te geven over de rol van social media in protesten. Tegelijkertijd zal ik aandacht besteden aan de traditionelere vormen van protest. Dit om een antwoord op mijn hypothese te kunnen formuleren. Mijn vermoeden is namelijk dat de rol van social media teveel opgehemeld werd tijdens de Arabische Lente. Ik ben van mening dat de traditionele vormen van protest minstens zo belangrijk waren voor de voortgang van het protest. Ik ben op deze hypothese gekomen omdat ik in eerdere studies veel met social media te maken heb gehad. Ook toen merkte ik op dat social media vaak een belangrijke rol toegespeeld krijgt, het is in mijn optiek vaak 'overrated'. Het is een makkelijke manier van communiceren voor iedereen, zoals journalisten maar ook bloggers. Daarnaast is het ook een relatief nieuwe vorm van media. Bovenstaande twee factoren zijn volgens mij de

¹ Ik gebruik hier de veel gebruikte term 'Arabische Lente' voor de protesten in het voorjaar van 2011. De term werd al eerder gebruikt in 2005 om protesten in de Arabische regio te definiëren. In 2011 werd hij voor het eerst gebruikt door Marc Lynch in het artikel 'Obama's Arab Spring' *Foreign Policy Magazine* (6-1-2011). Al snel werd Arab Spring de term, die gebruikt wordt door de Westerse media. Met 'Spring' wordt ook verwezen naar eerdere revoluties. In de Arabische wereld spreekt men over de 'Nahda' wat meer voor renaissance staat dan revolutie.

achterliggende gedachte dat social media veel aandacht krijgt. Deze informatie wil ik meenemen in mijn onderzoek en kijken welke rol social media heeft gespeeld tijdens de Arabische Lente.

1.2 Onderzoeksvraag en deelvragen

Het doel van deze thesis is om antwoord te geven op de volgende onderzoeksvraag:

Welke invloed heeft social media gehad op protesten in Egypte?

Deze vraag zal beantwoord worden met behulp van de volgende deelvragen:

Wat zijn de kenmerken van social media protest in Egypte?

Met deze vraag zet ik de kenmerken van social media protest in Egypte uiteen. Hiermee onderzoek ik de rol van social media in de Egyptische samenleving. In het bijzonder besteed ik aandacht aan protestgroepen in de periode vanaf het jaar 2000.

Welke golven van protest heeft Egypte gekend sinds het jaar 2000?

Met het beantwoorden van deze vraag geef ik het *framework* waarin ik het gebruik van social media kan plaatsen. Ik zal met name ingaan op de protesten van tegen de oorlog in Irak in maart 2003, de protesten in Mahalla el-Kubra in april 2008 en de protesten van de Arabische Lente in begin 2011.

Hoe beschrijven Ngo's en overheidsorganisaties de protesten van 2003, 2008 en 2011?

Door de rapporten van zeven Ngo's en overheidsorganisaties te onderzoeken wil ik een antwoord geven op de vraag hoe Ngo's en overheidsorganisaties schrijven over traditionele vormen van protest. Hierbij betrek ik ook mijn vraag hoe deze organisaties over het fenomeen social media schrijven. Voor mijn onderzoek heb van alle zeven organisaties meerdere rapporten bestudeerd.

Hoe zijn traditioneel protest en/of social media protest gebruikt tijdens de protesten van 2003, 2008 en 2011 in Egypte?

Om een antwoord op deze vraag te geven ga ik de beschrijvingen van de zeven organisaties analyseren. De concepten die in de eerste hoofdstukken geïntroduceerd zijn zullen toegepast worden in de analyse van de rapporten.

1.3 Doel en relevantie

Het doel van dit onderzoek is om de invloed van social media tijdens drie golven van protest in Egypte te beschrijven. Hiermee wil ik de vele aandacht over de invloed van social media tijdens de Arabische Lente aantonen. Te veel aandacht naar mijn mening. Dit zal resulteren in een verdieping van de debat dat nu gaande is over de invloed van social media.

De relevantie van deze masterthesis zit hem in het feit dat er gaten zijn in het academisch werk over de invloed van social media tijdens protesten. Daarbij is er in niet-academische sferen een trend van ophemeling van social media gaande. Mijn thesis is daarom relevant op zowel academisch als maatschappelijk vlak.

Met deze masterthesis wil ik een bijdrage leveren aan het academische discours. Er is veel geschreven over de rol van social media en het protest tijdens de Arabische Lente. Veel hiervan is gepubliceerd op *working papers*, blogs of andere Internetpagina's. Aangezien het onderwerp redelijk actueel is, is het nog niet uitvoerig besproken in de academische literatuur. De academische literatuur over social media besteedt weinig aandacht aan de Arabische Lente. Dit debat wordt daarentegen wel uitvoerig uitgevochten op gebieden die niet academisch genoemd mogen worden. De academische literatuur over Egypte beschrijft vaak de actualiteit en de toekomst maar gaat vervolgens niet dieper in op het protest an sich. Verder zijn er slechts enkele academische artikelen die verband leggen tussen eerdere protesten en de Arabische Lente. In de literatuur wordt zelden gesproken over social media in combinatie met traditionelere vormen van protest.

Op maatschappelijk vlak is mijn masterthesis relevant omdat social media een steeds belangrijkere rol gaat vervullen in ons dagelijks leven. Het is van belang om een duidelijk beeld te hebben van de invloed van social media tijdens evenementen waar wij dagelijks aan bloot worden gesteld via televisie, krant of Internet. De gevolgen van social media waar wij dagelijks mee te maken hebben dienen correct geïnterpreteerd te worden door de maatschappij.

Mijn onderzoek is dus kortweg voor beide vlakken relevant. Mijn probleemstelling is daarom de moeite van het beantwoorden waard omdat het de wetenschappelijke kennis vergroot en nieuw inzicht geeft in een fenomeen waar wij dagelijks mee te maken hebben.

1.4 Methodologie en Case-Study

Deze thesis is geschreven uit interesse hoe *traditioneel protest* en *social media protest* van invloed zijn op recente golven van sociale bewegingen in Egypte. In deze thesis tracht ik vergelijkingen, overgangen en verschillen te ontdekken in het gebruik van *traditionele vormen van protest* en *moderne vormen van protest* zoals *social media*. Door eerst secundaire literatuur te analyseren wil ik een framework creëren waarin ik Ngo- en overheidsrapporten kan plaatsen. De resultaten van mijn onderzoek komen hierdoor samen met de theorieën die ik uit de academische literatuur heb gehaald. Hierdoor kan ik mijn onderzoeksvraag inclusief deelvragen beantwoorden. De antwoorden op deze vragen probeer ik te vinden door een *Case-Study* over Egypte te doen. In deze *Case-Study* behandel ik zoals gezegd de drie golven van protest beginnend in 2003 en eindigend met de Arabische Lente in 2011.

Om mijn onderzoeksvraag te beantwoorden, heb ik allereerst de secundaire literatuur gebruikt om een context te creëren. Gezien het feit dat deze context erg breed is, heb ik mij gericht op een aantal onderzoeksgebieden zijnde sociale bewegingen, traditionele media, social media en protest. Aan de hand van deze onderzoeksgebieden kon ik een *framework* maken om mijn onderzoek in goede banen te leiden en om mijn onderzoeksvraag zo duidelijk mogelijk te beantwoorden.

De tweede methode die ik gebruikt heb is die van het bestuderen van rapporten van Ngo's en overheidsorganisaties. De volgende organisaties heb ik gebruikt voor mijn onderzoek: Amnesty International, Freedom House, Human Rights Watch, International Federation for Human Rights, Reporters without Borders, The United States Department of State, en The Middle East Research and Information Project. Door het nemen van meerdere organisaties heb ik getracht om subjectiviteit uit te sluiten. Door de rapporten van de -voornamelijk- westerse organisaties te bestuderen tracht ik een zo'n objectief mogelijk weerspiegeling te geven van de gebeurtenissen in Egypte.²

De zeven Ngo's en overheidsorganisaties maken elk jaar, afzonderlijk van elkaar, een jaarrapport over Egypte. Dit doen ze allen vanuit hun eigen invalshoek. Echter hebben ze

² Dit is een aanname.

allemaal als belangrijkste rode draad de humanitaire situatie in het land.³ Verder heb ik mijn onderzoek uitgebreid met speciale rapporten geschreven naar aanleiding van de protesten die ik onderzocht heb. De anti-oorlogsprotesten in 2003, de protesten in Mahalla in 2008 en vooral de Arabische Lente in 2011 waren aanleiding voor veel individuele rapporten over de humanitaire situatie. Tijdens het bestuderen heb ik vooral gelet op de al eerder genoemde onderzoeksgebieden. Tevens heb ik gelet op het verloop van de protesten. In het bijzonder heb ik aandacht besteed aan de situatie wanneer er sprake was van het gebruik van traditionele vormen van protest en wanneer er sprake was van gebruik van moderne vormen van protest.

Samenvattend; ik heb gebruik gemaakt van de onderzoeksfuncties die zowel beschrijvend als vergelijkend zijn. Ik heb gekeken naar wie er betrokken waren bij de golven van protest, wat de belangrijkste stappen waren van de sociale bewegingen, en welke kenmerken belangrijk zijn wanneer we kijken naar de verschillende vormen van protest. Door de rapporten te vergelijken heb ik onderzocht of er verschillen en/of overeenkomsten zijn in de golven van protest. Hieronder zal ik mijn *Case-Study* verder toelichten.

Case Study

De *Case-Study* heeft het vermogen om een aantal verschillende onderzoeksfuncties te vervullen. Volgens Robert Yin kan hij verklarend, vergelijkend, onderzoekend en beschrijvend zijn.⁴ Zoals reeds besproken ga ik gebruik maken van zowel vergelijkende als beschrijvende onderzoeksfuncties. Zo zullen enkele van mijn deelvragen beantwoord worden door middel van het beschrijven, terwijl andere deelvragen beantwoord worden door het vergelijken van rapporten. In deze context zegt Yin '*The Case Study's unique advantage is its ability to deal with a multiplicity of evidence such as interviews, observations or documents.*'⁵ Dit is de achterliggende gedachte waarom ik gekozen heb om mijn vragen te beantwoorden vanuit het *framework* van een *Case-Study*.

Robert Yin geeft in zijn boek *Case-Study Research: Design and Methods (2003)* duidelijk weer wat een *Case-Study* is en hoe hij gevormd moet worden. Over het algemeen wordt volgens Yin een *Case-Study* gebruikt voor psychologisch, sociologisch en politiek

³ Het hoofdstreven van Freedom House is vrijheid en democratie. Humanitaire situaties behoren desondanks tot hun agenda.

⁴ Robert Yin, *Case Study research, design and methods* (2003) 1.

⁵ *Ibid.*, 8.

onderzoek.⁶ Ik heb voor de *Case-Study* gekozen omdat ik een historische gebeurtenis wil onderzoeken aan de hand van concepten zoals social media en moderne vormen van protest. Een *Case-Study* geeft mij de mogelijkheid om betekenisvolle elementen uit de situatie te halen. In de woorden van Yin ‘*retain the holistic and meaningful characteristics of real-life events*’.⁷ Vragen zoals ‘hoe maakt men gebruik’ en ‘waarom maakt men gebruik’ kunnen in het bijzonder door een *Case-Study* beantwoord worden.

Ik heb voor Egypte gekozen als *Case-Study* omdat het land een belangrijke rol vervult in de Arabische regio. Verder heeft Egypte als voordeel dat er in een korte tijd (10 jaar) meerdere golven van protest zijn geweest. Doordat Ngo’s en overheidsorganisaties relatief veel toegang hebben tot Egypte beschikken de rapporten, die door hen gepubliceerd worden, relatief meer informatie. Dit in tegenstelling tot andere landen in de regio waarover minder informatie beschikbaar is. Het ‘Westen’ en vooral de Verenigde Staten investeren relatief veel geld in Egypte en daardoor willen ze goed geïnformeerd blijven over de politieke en humanitaire situatie in het land. Ik heb geen invloed gehad op het schrijven van de te onderzoeken rapporten en daarom pas ik de *Case-study* methode toe. Mijn gebruikte bronnen geven op een relatief gelijke manier de gebeurtenissen weer over een langere periode. Ik kan daardoor een vergelijking trekken over een periode van tien jaar en specifieke evenementen, en dan met name de drie golven van protest, met elkaar vergelijken.

1.5 Leeswijzer

Mijn masterthesis is zorgvuldig opgebouwd om uiteindelijk een antwoord te kunnen geven op mijn onderzoeksvraag: welke invloed heeft social media gehad op protesten in Egypte? Als eerste zal ik in hoofdstuk twee het concept social media bespreken in combinatie met sociale bewegingen en protest. Dit zal resulteren in een *framework* voor het gebruik van social media in een vergelijking van protesten. Vervolgens zal ik in hoofdstuk drie ingaan op protesten. Ik zal in dit hoofdstuk een beschrijving geven van de protesten in Egypte sinds het jaar 2000. Specifieker zal ik stilstaan bij de anti-oorlog demonstraties in 2003, de stakingen in Mahalla el-Kubra in april 2008 en de Arabische Lente in januari/februari 2011. Daarna volgt hoofdstuk drie waarin ik aandacht besteedt aan de belangrijkste actoren tijdens de protesten in Egypte. In hoofdstuk vier zal ik Ngo’s en overheidsorganisaties introduceren en beschrijven wat er in hun rapporten staat over traditioneel protest en de modernere vormen van protest.

⁶ Yin, *Case Study research*, 6-7.

⁷ *Ibid.*, 8.

Aansluitend zal ik in hoofdstuk vijf de uitkomst van de analyse van de rapporten bespreken. Het gebruik van social media en traditioneel protest zal hier verder besproken worden. Vervolgens sluit ik in hoofdstuk zes af met een conclusie. Hier zal ik de antwoorden op mijn hoofd -en deelvragen geven.

Hoofdstuk 2

In deze thesis staan een aantal concepten en theorieën centraal. In dit hoofdstuk zal ik ingaan op wat er geschreven is door academici over sociale bewegingen. Verder zal ik bespreken wat de rol van media is tijdens protesten. Hierin wordt een onderscheid gemaakt tussen traditionele media en social media. Ook zal ik beschrijven welke rol media speelt in Egypte. Door deze concepten en theorieën te behandelen creëer ik een framework voor mijn onderzoek.

2.1 Sociale bewegingen

Het debat over de democratisering van de Arabische wereld en in het bijzonder [in](#) Egypte heeft weinig aan de enorme lijst van literatuur over sociale bewegingen. De literatuur die erover geschreven is heeft namelijk een sterke focus op de bestuurlijke elite. Sociale bewegingen worden vaak genegeerd en wanneer ze gebruikt worden is het vaak in combinatie met Islamisme. Toch is het werk van Midden-Oosten specialisten Asaf Bayat, Rabab El-Mahdi en vooral Joel Beinin belangrijk voor mijn thesis. [Asaf Bayat en Rabab El-Mahdi](#) combineren de theorie van sociale bewegingen met de Arabische wereld. Het werk van deze twee academici samen met andere algemene artikelen over sociale bewegingen geeft een beeld van de invloed van sociale bewegingen in Egypte.

Sociale bewegingen zijn belangrijk voor elk politiek systeem. Sociale bewegingen hebben namelijk de kracht om druk te zetten op autoriteiten. Door te protesteren kunnen sociale bewegingen direct invloed uitoefenen op het democratische systeem aldus William Gamson en Gadi Wolfsfeld in *Movements and media as interacting systems (1993)*⁸ Het democratische politieke systeem kenmerkt zich door een kleine groep mensen, die de rest van het land [vertegenwoordigt](#). Door een protest kunnen bewegingen direct hun mening laten horen.

Het is belangrijk te weten dat sociale bewegingen alleen succesvol zijn wanneer de gedachten door een grote groep gedragen worden. Daarom worden sociale bewegingen door Diana Singerman in *Avenues of Participation: Family, Politics and Networks in Urban Quarters of Cairo (1995)* omschreven als 'een netwerk van informele contacten tussen verschillende personen, groepen en/of organisaties, die zich mengen in een politiek of

⁸ Gamson, William A. and Gadi Wolfsfeld, 'Movements and media as interacting systems', *Annals of the American Academy of Political and Social Science* 526 (1993) 115.

cultureel conflict, op basis van een gedeelde collectieve identiteit.⁹

De oppositie [tegen Hosni Mubarak in Egypte kende](#) verschillende stromingen en is erg [pluriform](#). Aan de ene kant zijn er de liberale/linkse oppositiepartijen, en aan de andere kant zijn er de islamitische stromingen van de Moslim Broederschap en de [Al-Nour](#). Zoals verwacht heeft het Moslim Broederschap, die al goed georganiseerd was, veel macht gekregen tijdens de recente verkiezingen in 2012.¹⁰ De gezamenlijke strijd tegen Mubarak is nu een strijd tussen ‘progressief’ en ‘conservatief’ geworden. Het ziet er op dit moment naar uit dat de conservatieve kant, met de krachtige [Al-Nour](#), meer mensen kan mobiliseren dan de liberale kant. Roel Meijer zegt in zijn artikel *De Arabische revolutie tussen Tahrir en de Hoge Militaire Raad (2011)*: ‘de strijd tussen de twee groeperingen heeft zich toegespitst op het karakter van de grondwet. De liberalen ijveren vooral voor instelling van een grondwetscommissie voor het houden van algemene verkiezingen. Het liefst zouden ze artikel 2, dat bepaald dat de Shari’a de belangrijkste bron van wetgeving is, schrappen.’¹¹ De coalitie tussen de Moslim broederschap en de Salafiya zijn juist voor het behoud van artikel 2. Verder wil de Hoge Militaire Raad ook nog een belangrijke rol blijven spelen in het bestuur van Egypte en waar mogelijk in de commerciële sector.

Buiten deze externe verdeeldheid zijn ook de partijen intern verdeeld. De liberale partijen zijn weer verdeeld in verschillende organisaties (Verbond van de Revolutie van 25 januari, De vereniging van 25 januari, de 6 April-beweging en vele anderen).¹² Volgens Roel Meijer is het zorgelijk dat deze bewegingen aan het radicaliseren zijn. Niet alleen de liberale kant raakt versplinterd, ook de islamitisch bewegingen raken verdeeld. De politieke koers, autoritair leiderschap en theologie zijn punten, die voor verdeeldheid binnen de organisaties zorgen.

Asef Bayat schrijft in zijn artikel *Paradoxes of Arab revolutions (2011)* dat er drie verschillende manieren [zijn](#) waarop het volk het regime of politieke macht kan veranderen. De eerste is ‘*reformist change*’; hierbij drukken sociale en politieke bewegingen de bestaande regeringen in een bepaalde richting. De regering voert de veranderingen door in bestaande instituties. De regering [verandert](#) zichzelf onder druk van de sociale bewegingen waar vaak

⁹ D. Singerman, *Avenues of Participation: Family, Politics and Networks in Urban Quarters of Cairo*, (1995) 77-78.

¹⁰ De conservatieve Islamist Mohammed Mursi uit de Moslim broederschap werd halverwege juni 2012 beëdigd als opvolger van Hosni Mubarak.

¹¹ R. Meijer, ‘De Arabische revolutie tussen Tahrir en de Hoge Militaire Raad’, *International Spectator* 65:11 (2011) 579.

¹² Ibid.

een soort van deal mee gesloten wordt. De tweede mogelijkheid van politieke verandering is ‘*insurrectionary model*’; hierbij hebben de sociale bewegingen een lange tijd om zich te vormen en daardoor krijgen ze ook een duidelijke structuur, die na de revolutie de plaats kan overnemen van de afgezette regering. Doordat de bestaande regering protest afweert met geweld brokkelt het vertrouwen en hun positie van de bestaande regering af. Er komt een tijdelijke fase waarin de regering en de oppositie aan de macht zijn, waarna deze fase wordt beëindigd door een periode van geweld die door de oppositie gewonnen wordt. Vaak zorgt deze vorm van politieke verandering voor een complete make-over van een staat: nieuwe functies, ideologie en manier van regeren. De derde mogelijkheid van regime veranderingen noemt Asef Bayat ‘*regime implosion*’; een sociale protest beweging zorgt door stakingen, grote publieke weigeringen en/of gewapende strijd dat de bestaande regering bezwijkt. Van de bestaande regering wordt niets heel gehouden. In de plaats daarvan komt een geheel nieuwe structuur.¹³

Egyptes’ revolutie voldoet niet aan één van de bovenstaande vormen van protest. De protesten duurden slechts achttien dagen voordat de regering viel op 11 februari 2011. Toch beloofde de regering om te zorgen voor veranderingen. De sociale bewegingen en hun protesten verliepen opvallend beschaafd, vredig en snel. Door het snelle verloop van de protesten was er geen tijd om een nieuw stelsel op te bouwen zoals bij de eerste twee mogelijkheden van Asef Bayat. De protestanten wilde dat de oude instituties, zoals het leger, zouden helpen met de reformaties. Het grote verschil met de boven genoemde vormen is dat er in Egypte grote sociale krachten zijn maar dat deze te weinig administratieve kracht hebben. Door het onvermogen om te zorgen voor een complete transformatie blijven de verworpen instanties krachtig aldus Asef Bayat.¹⁴ De toekomst ziet er volgens Asef Bayat echter positief uit. De enorme kracht en toewijding van de sociale bewegingen kan volgens hem alleen maar goed zijn voor de democratie en vrijheid in Egypte. Er komen meer politieke partijen en daarbij durven sociale organisaties meer te zeggen wat zorgt voor nieuwe initiatieven. De kans op vervolging wordt daarnaast kleiner, nieuwe vakbonden ontstaan en over het geheel genomen ondernemen de burgers van Egypte nieuwe dingen en creëren ze een vrijere en democratischer samenleving.¹⁵

¹³ Asef Bayat, ‘Paradoxes of Arab revolutions’, 3-3-2011 <http://www.jadaliyya.com/pages/index/786/paradoxes-of-arab-revolutions> Gezien op 12-2-2012.

¹⁴ Ibid.

¹⁵ Ibid.

2.2 Media

Naast sociale bewegingen speelt media ook een belangrijke rol in mijn thesis. Zo speelt media een erg belangrijke rol wanneer we praten over sociaal protest en de uitkomst daarvan. Het is niet verwonderlijk dat er veel geschreven is over de rol van media tijdens protesten. De sociale beweging communiceert immers via de media en daarbij rekruteert zij ook via dezelfde media. Carroll en Ratner stellen in hun werk *Media Strategies and Political Projects: A Comparative Study of Social Movements* (1999): *'In other words, movements make strategic use of the media for various counter-hegemonic purposes which include critique of existing social and material conditions, disruption of dominant discourses, codes and identities, and articulation of alternatives, whether in the form of new codes, identities and ways of life or progressive state policies.'*¹⁶

Sociale bewegingen gebruiken media om aandacht te krijgen van de door [hen](#) bekritiseerde politici. Volgens R. Koopmans speelt media nog een belangrijke rol en die rol is dat het de mogelijkheid heeft om maximale aandacht te krijgen voor de protesten. Hij beschrijft dit in zijn artikel *Movements and media: Selection processes and evolutionary dynamics in the public sphere* (2004): *'the relation between protest and mass media is that the media are also crucial for the flow of communication in the reverse direction. Movement activists depend to a considerable degree on the mass media for information on the standpoint of authorities'*.¹⁷

Volgens Gamson en Wolfsfeld zijn er drie belangrijke redenen waarom media nodig is. Deze redenen beschrijven zij in hun artikel *Movements and media as interacting systems* (1993). Ten eerste speelt de media een belangrijke rol in de mobilisatie voor en tijdens protesten. Ten tweede geeft het naast aandacht ook een goedkeuring voor protest. Media aandacht geeft immers aan dat het om een belangrijke zaak gaat. Ten derde heeft media de kracht om het conflict te verbreden. Sociale bewegingen en media zijn belangrijk voor elkaar.¹⁸

¹⁶ W. K. Carroll & R. S. Ratner, 'Media Strategies and Political Projects: A Comparative Study of Social Movements', *Canadian Journal of Sociology / Cahiers canadiens de sociologie* 24:1 (1999) 2.

¹⁷ R. Koopmans, 'Movements and media: Selection processes and evolutionary dynamics in the public sphere', *Theory and Society* 33 (2004) 370.

¹⁸ William A Gamson & Gadi Wolfsfeld, 'Movements and media as interacting systems', 116.

Sociale bewegingen en traditionele media

Voor mijn onderzoek is het belangrijk om een onderscheid te maken tussen traditionele media en nieuwe media. Over beide vormen is veel geschreven in de academische wereld. Belangrijke bijdragen zijn gedaan door de eerder besproken W. Gamson, G. Wolfsfeld en W.K. Carroll. Er is weinig debat over de verschillen tussen traditionele media en nieuwe media.

Traditionele media wordt door academici gezien als media voor het Internet tijdperk. We hebben het dan over kabel televisie, radio, kranten, tijdschriften en boeken voor de massa. Traditionele media heeft altijd een belangrijke rol gespeeld in protest bewegingen. Sociale bewegingen en traditionele media beïnvloeden en vormen elkaar. Gamson en Wolfsfeld stellen in hun artikel *Movements and media as interacting systems (1993)* dat er een 'power dependency theory' is, die zegt dat het vormingsproces niet in een gelijke en gebalanceerde manier gebeurt.¹⁹ De protestanten zijn meer afhankelijk van de media dan de media van de protestanten. Het protest moet relevant worden om aandacht van de media te krijgen. Het verhaal moet passen bij wat de media wil laten zien. De sociale protest beweging moet de journalisten overtuigen van het feit dat hun ideeën, idealen en motieven de moeite waard zijn om opgeschreven te worden. Een belangrijk aspect bij traditionele media is dat ze bestuurd worden door grote bedrijven die soms geen baat hebben bij het verslaan van de protesten. Zo is er in Egypte veel invloed van de staat in- en op de traditionele media bedrijven. Carroll en Hackett zeggen in hun artikel *Democratic media activism through the lens of social movement theory (2006)* het volgende: 'In pursuing collective action an important strategic relation is that between movements and media, as the former attempt to 'get the message out' while the latter strive to maximize profit and market share through capturing'.²⁰

Na het afzetten van Mubarak werd verwacht dat ook de media zich zou hervormen. De media werd immers sterk beïnvloed door de regering. Zo was er net als bij vele anderen dictaturen een Ministerie van Informatie. De media bedrijven, zoals kranten en omroepen, voerden zelf een soort van 'zuiveringen' door. Roel Meijer stelt in *De Arabische revolutie tussen Tahrir en de Hoge Militaire Raad (2011)* dat: 'de directeuren van staatsmedia ontslagen werden en zelfs werden processen tegen hen op gang gebracht'.²¹ De Egyptische staatsmedia zou naar voorbeeld van de BBC gevormd moeten worden. De gehoopte

¹⁹ Gamson, 'Movements and media as interacting systems', 117.

²⁰ W. K. Carroll, & R.A. Hackett, 'Democratic media activism through the lens of social movement theory', *Media, Culture & Society* 28:1 (2006) 87.

²¹ Meijer, 'De Arabische revolutie tussen Tahrir en de Hoge Militaire Raad', 581.

veranderingen zijn niet doorgestaan op staatsmedia gebied. De invloed van de staat blijft ondanks alles groot bij de traditionele media en er is ook weer een Ministerie van Informatie, die de taak heeft om de staatsmedia te controleren. De geëiste en verwachte vrijheid van pers, toegang tot informatie en vrijheid van meningsuiting zijn nog ver te zoeken in het nieuwe Egypte.²²

Sociale bewegingen en nieuwe media

De laatste tien jaar is de rol van nieuwe media enorm toegenomen. Het komt dan ook niet als een verrassing dat er vele boeken en artikelen zijn geschreven over wat nieuwe media is en wat het bijdraagt aan gebeurtenissen. Vooral Danah Boyd is een autoriteit op het gebied van social en nieuwe media. De debatten over nieuwe media en protest vinden vooral online plaats. Deze debatten worden vaak als artikel op een website gepubliceerd. Nieuwe media komt onder verschillende terminologie voor wanneer het gaat over protest: e-protest, web 2.0 en cyberactivisme zijn een paar van deze vaak Engelstalige termen.

Birdsall beschrijft in *Web 2.0 as a Social Movement (2007)* de kenmerken van web 2.0 ‘{...} user participation in the development of communication media and services; interactive, horizontal communication among participants; (and) the use of multi-media channels of communication; a non-hierarchical relationship through collaboration among users, developers and service providers’²³. Wanneer we het hebben over sociale bewegingen dan is de ‘publieke sfeer’ een belangrijk theorie. Deze theorie werd geïntroduceerd door Jurgen Habermas in *the structural transformation of the Public Sphere(1991)*²⁴. In de publieke sfeer moeten mensen een discussie kunnen voeren zonder dwingende invloed van andere machten. Er moet in vrijheid rationele discussies gevoerd kunnen worden. Nieuwe media specialisten zeggen dat de publieke sfeer makkelijker te bereiken is door het gebruik van nieuwe media. Nieuwe media en voornamelijk het Internet geven mensen de mogelijkheid om kritisch te zijn en daarbij de controle over tijd en ruimte te hebben in onderling contact. Chadwich stelt in *Internet Politics: States, Citizens, and New Communication Technologies (2006)*, dat nieuwe media de juiste omstandigheden voor politieke betrokkenheid creëert: ‘lies in the idea of autonomous spheres of communication in which citizens can freely engage in reasoned debate away from the controlling influence of the state, large media corporations and structures of

²² Meijer, ‘De Arabische revolutie tussen Tahrir en de Hoge Militaire Raad’, 581..

²³ W. F. Birdsall, ‘Web 2.0 as a Social Movement’. *Webology* 4:2 (2007)

²⁴ Jurgen Habermas, *The Structural Transformation of the Public Sphere: An Inquiry into a category of Bourgeois Society* (1991).

social inequality that impinge on their daily lives'.²⁵ Een bijzondere rol in dit proces is weggelegd voor social media. Social media heeft daarbij ook de mogelijkheid om een diepere laag aan te brengen in al bestaande vormen van protest.

Sociale netwerken zijn een specifiek onderdeel van nieuwe media en daarom hebben Boyd en Ellison het in hun artikel *Social Network Sites: Definition, History, and Scholarship* (2007) een andere definitie gegeven: 'as web-based services that allow individuals to (1) construct a public or semi-public profile within a bounded system, (2) articulate a list of other users with whom they share a connection, and (3) view and traverse their list of connections and those made by others within this system'²⁶

Wanneer we het hebben over protest en social media dan zijn er volgens Kevada in *Engagement, Bonding and Identity Across multiple Platforms: Avaaz on Facebook, YouTube and MySpace* (2010) twee elementen. Ten eerste geeft social media de mogelijkheid aan protest bewegingen om zichzelf kenbaar te maken op het Internet. Ten tweede werken de sites als een netwerk waarop protestanten contact met elkaar kunnen hebben. Daarbij kunnen ze ook contact krijgen met mogelijke nieuwe mensen die deel willen nemen aan het protest.²⁷

Nieuwe media en Egypte

Nieuwe media is een term die gebruikt wordt voor verschillende vormen van elektronische communicatie. Vormen die mogelijk worden gemaakt door computers, handhelds en smartphones. Kenmerken zijn het digitaal overdragen van informatie en het gebruik maken van satellieten. Nieuwe media heeft hierdoor het vermogen dat mensen snel kunnen communiceren en dat informatie direct wereldwijd beschikbaar is. De term die vaak samenhangt met nieuwe media is web 2.0. Kenmerkend voor web 2.0 is dat de gebruiker zelf de mogelijkheid heeft om eenvoudig informatie op het Internet te plaatsen. Voorbeelden van web 2.0 zijn Facebook, Twitter en Youtube.

_____ Volgens Hunter Price in *The new media revolution in Egypt: understanding the failures of the past and looking towards the possibilities of the future* (2010) hebben westerse academici de mogelijke kracht van nieuwe media overschat. Volgens westerse academici zou nieuwe media het contact met de regering revolutioneren; de regering zou kunnen

²⁵ A. Chadwick, *Internet Politics: States, Citizens, and New Communication Technologies*, (2006) 92.

²⁶ Danah Boyd & N.B Ellison, *Social Network Sites: Definition, History, and Scholarship*, *Journal of Computer-Mediated Communication*, 13:1 (2007).

²⁷ A. Kevada, 'Engagement, Bonding and Identity Across multiple Platforms: Avaaz on Facebook, YouTube and MySpace'. *General Conference of the European Consortium for Political Research* (2010) 5.

communiceren met het volk en protestanten zouden een nieuw arsenaal aan protest middelen hebben. Telefoons, blogs en social networks sites zouden in de Arabisch wereld voor democratisering zorgen.²⁸ Alleen is er volgens Hunter Price een probleem met hoe de academici de potentie van nieuwe media zien. Nieuwe media is namelijk makkelijk te stoppen door een dictatoriale regering. Het gebruik van nieuwe media in protesten zou niet het einde van dictators in het Midden-Oosten betekenen.²⁹ Nieuwe media is in het afgelopen decennium makkelijk toegankelijk geworden voor de Egyptenaren. De eerste vormen van elektronisch protest dienden zich aan in 2004 en tot 2008 werden zij weinig gehinderd door de regering. In 2008 gaat de regering voor het eerst online tegenstand bieden en dat doen zij redelijk succesvol. Ze gaan zich actief bezig houden met het monitoren van het Internet, ze gaan websites blokkeren en online tegenstanders van het regime vervolgen.

Het gebruik van nieuwe media is zoals gezegd makkelijk en goedkoop toegankelijk voor de Egyptenaren. Volgens de gegevens van de CIA hebben zeventig miljoen mensen in Egypte een mobiele telefoon. Ongeveer 7% van de Egyptische bevolking heeft een smart phone. Hierbij moet wel opgemerkt worden dat Egypte een relatief jonge bevolking heeft waar 25 miljoen Egyptenaren onder de 14 is. Van de volwassen bevolking heeft 95% toegang tot mobiele telefonie.³⁰ Philip Howard en andere stellen in hun working paper voor *Project on Information Technology & political Islam Opening Closed Regimes(2010)* dat *'10 percent of the population in Egypt has used the Internet at least once, with much of the use concentrated among young people and 70 percent is under the age of 34'*³¹. Het is volgens Philip Howard dan ook logisch dat de protestanten, jonge mensen waren met toegang tot het Internet. Jonge mensen die bloggen, facebooken en twitteren over de gebeurtenissen die zij meemaakten.³² Hunter Price voegt toe in haar artikel dat *'Most Internet use in Egypt occurs at public terminals, schools, and Internet cafes, and not inside the home. The flourishing of Internet cafes in Egypt has helped expand Internet access. Because many blogs and other online communication tools are written in `ammiyya (colloquial Arabic), the educational barrier to use the Internet is not as high as it is with more formal Arabic media.'*³³

Het is niet mogelijk online protest in Egypte in een historisch kader te plaatsen zonder de Kifaya en de 6 April beweging te noemen. Deze protesten zijn verbonden met de opkomst

²⁸ J. Hunter Prince, 'The new media revolution in Egypt: understanding the failures of the past and looking towards the possibilities of the future', *Democrats, Dictators, and Demonstrators conference Issue 7:2* (2010) 1.

²⁹ Ibid.

³⁰ <https://www.cia.gov/library/publications/the-world-factbook/geos/eg.html> gezien op 1-3-2012

³¹ Philip Howard, 'Opening Closed Regimes', *Project on information Technology & Political Islam* (2011) 6.

³² Ibid.

³³ J. Hunter Price, 'The new media revolution in Egypt', 2.

van blogs in Egypte. Vanaf het begin was Kifaya een protestbeweging die zich zowel online als offline manifesteerde. Volgens Hunter Price hielpen blogs om meer aandacht te krijgen voor de protestbeweging en zorgde het ook voor meer deelname. Activisten gebruikten sms-berichten om demonstraties te coördineren. Deze sms-berichten hielpen in de vorm van groepsberichten om de demonstranten te waarschuwen en veranderingen op het laatste moment door te geven. De berichten die ook online geplaatst werden zorgden voor een goed geïnformeerde protestbeweging. Het probleem volgens Hunter Price is dat bij de Kifaya protestbeweging de grote menigte nog niet betrokken was. De online deelname was gelimiteerd tot een kleine gemeenschap die geen band had met de grote offline menigte. Het ontbreken van aandacht van de traditionele media kan gezorgd hebben voor de beperkte invloed van Kifaya.

De Egyptische overheid negeerde online protesten grofweg tot het voorjaar van 2008. In tegenstelling tot andere Arabische landen waren weinig websites geblokkeerd en als ze dat al waren dan konden ze makkelijk omzeild worden. Tot dan toe maakte de overheid zich alleen zorgen om traditionele protestbewegingen en de daarbij behorende traditionele vormen van protest. In plaats van websites blokkeren gebruikte de overheid andere methoden zoals; het arresteren van journalisten, beïnvloeden van hun familie en vrienden en tegenstand bieden door gebruik te maken van traditionele media.³⁴

Het keerpunt volgens Hunter Price waren de geplande protesten in Mahalla.³⁵ Arbeiders wilden daar volgens Joel Beinin in *Workers and Egypt's January 25 revolution* (2011) voor een hoger minimum salaris staken maar door verschillende oorzaken werd de staking afgezegd door de organisatie van de staking. Toch vond de staking plaats op 6 april 2008. Een grote menigte van vrouwen en kinderen verzamelde zich om te demonstren tegen de hoge voedselprijzen. Zij werden belaagd door een groep stenen gooiende misdadigers, die ingehuurd waren door de regering. De stakingen werden gedwarsboemd maar uit solidariteit met de protestanten in Mahalla ontstonden er in het hele land spontane stakingen. In Caïro en verschillende universiteitscampussen werd het portret van Mubarak verscheurd en vertrapt als uiting van onvrede over de economische basis behoefte.³⁶

Joel Beinin stelt dat '[years before the January 25 Revolution, a social movement of workers, their families, and their neighbours established its presence. Through strikes and other collective actions, workers had made substantial economic gains, teaching many](#)

³⁴ J. Hunter Price, 'The new media revolution in Egypt', 5.

³⁵ Ibid.

³⁶ Joel Beinin, 'Workers and Egypt's January 25 Revolution', *International Labor and Working-class history* 80 (2011) 192.

Egyptians a crucial lesson: Engaging in collective action, previously regarded as a losing game by all but committed middle-class activists, could achieve something of value.³⁷

De 6 April beweging die voortvloeide uit deze golf van protesten is volgens Hunter Price 'a loose, diverse coalition comprised of remnants of the Kifaya movements, the al-Wast party, the al-Karama, the 9th March movement for University Autonomy, and other groups'.³⁸ Dankzij Facebook en blogs kon deze coalitie makkelijk communiceren en snel handelen wanneer er geprotesteerd moest worden.

Het Mubarak regime trad hard op tegen de online activisten. Ze werden opgespoord en gearresteerd. Toen al zagen sommige een grotere vorm van protest aankomen en werd 2008 als een soort proef gezien. Hunter Price zegt over 6 april 2008: 'It was a day where information technology played a crucial role, the updates coming out of Mahalla, people were exchanging info on Facebook about the strike, they were mobilizing, who can we help, this and that.'³⁹

Er zijn volgens Asef Bayat twee dingen belangrijk voor de veranderingen in de organisatie van protest. Ten eerste is het de grote golf van jonge mensen. Ten tweede is het de opkomst van informatie technologie -Internet, e-mail, Facebook, Youtube, Twitter - en vooral satelliet tv zoals Al Jazeera.⁴⁰ Volgens hem gebruikte de Egyptische jeugd Facebook om zeventigduizend mensen te mobiliseren die vrijheid van meningsuiting, economische voorspoed en het einde van corruptie wilden. De online activisten waren volgens hem instaat om de stakingen van 6 april 2008 te organiseren. Verder waren ze ook belangrijk voor de massale demonstraties van 25 januari 2011. Asef Bayat stelt in hetzelfde artikel dat: 'These modes and technologies of mobilization seem to play a crucial role in the Arab uprising.'⁴¹ In het volgende hoofdstuk zal ik dieper ingaan op de verschillende golven van protest.

³⁷ J. Hunter Price, 'The new media revolution in Egypt', 6.

³⁸ Ibid.

³⁹ Ibid.

⁴⁰ Asef Bayat, 'A New Arab Street in post-islamist time', 26-1-2011

http://mideast.foreignpolicy.com/posts/2011/01/26/a_new_arab_street gezien op 12-2-2012

⁴¹ Ibid.

Hoofdstuk 3

In dit hoofdstuk zal ik dieper ingaan op de protesten en dan speciaal de golven van protest in Egypte. Ik zal een beschrijving geven van de verschillende golven van protest, die plaatsvonden sinds het jaar 2000. Specifieker zal ik ingaan op de protesten van 2003, 2008 en 2011. In het bijzonder wordt aandacht besteed aan de protesten behorende bij de Arabische Lente. De rol van social media tijdens deze golf van protest deed mij immers besluiten dit fenomeen te onderzoeken.

3.1 De Arabische Lente

[Het verdere verloop van de Arabische Lente](#) is nog niet bekend maar Roel Meijer en andere academici zoals Joel Beinin, Asaf Bayat en Rabab El-Mahdi stellen dat de Arabische Lente voor veel veranderingen heeft gezorgd in de Arabische wereld. In Nederland heeft Roel Meijer een aantal interessante artikelen gepubliceerd over de stand van zaken in Egypte en de Arabische Lente. Zo stelt hij [in De hernieuwde Arabische Lente: tussen revolte en revolutie, Clingendael Policy Brief \(2011\)](#): *'er sprake is van een overgangsregering in Tunesië waarvan elementen van het oude regime nog niet verdwenen zijn, in Egypte zou zelfs nog van een militaire staatsgreep gesproken kunnen worden, in andere Arabische landen 'slechts' van onrust en zelfs alweer repressie van ontluikend protest.'*⁴². Volgens Carmen Gomez Martin is het protest in Gdeim Iziki (Marokko) de start geweest van de Arabische Lente. In de herfst van 2010 werd een kamp voor twintigduizend vredige demonstranten opgezet in de woestijn bij Gdeim Izik. Deze demonstranten protesteerden voor een betere politieke, economische en sociale situatie. De protesten werden na enkele weken bloedig uit elkaar geslagen door de Marokkaanse politie. Hierbij vielen dertien slachtoffers.⁴³ Het startsein van de Arabische Lente volgens de media is echter de zelfverbranding van een Tunesisch marktkoopman. Zijn actie werd via de moderne media uitvergroot en bekend gemaakt aan de hele wereld. [De golf van protest in de Arabische wereld ging zo snel, dat het voor Europa en de Verenigde Staten moeilijk was om hun beleid snel aan te passen.](#) De academici stellen dat er al langer golven

⁴² R. Meijer, 'De hernieuwde Arabische Lente: tussen revolte en revolutie', *Clingendael Policy Brief* (2011) 1.

⁴³ Carmen Gomez Martin, 'Gdeim Izik. A change in the struggle strategies of the Sahrawi population', Geraadpleegd op http://independent.academia.edu/carmenGómezMart%C3%ADn/Papers/1479578/Gdeim_Izik._A_change_in_the_struggle_strategies_of_the_Sahrawi_population. (3-7-2012).

van protest waarneembaar waren die leiden tot de huidige revolutie. Ik zal hier verderop op ingaan.

Op 11 februari [2011](#) werd Mubarak door een ‘soft coupe’ afgezet en later zal tegen hem de doodstraf geëist worden. Roel Meijer stelt in *De Arabische revolutie tussen Tahrir en de Hoge Militaire Raad (2011)* dat er [een degelijk](#) verschil is tussen de wensen van het volk en het leger: *‘De Hoge Militaire Raad (HRM) heeft de noodwetgeving uitgebreid, stakingen en sit-ins verboden en terwijl er in oktober nog steeds geen definitieve datum voor de verkiezingen was vastgesteld.’* De Hoge Militaire Raad gedraagt zich als een conservatieve en behoudende kracht. Zij beschouwen het aftreden van Mubarak als een revolutie. Mensenrechtenorganisaties zoals Human Right Watch en Amnesty International zijn al helemaal niet te spreken over de HRM. Sinds het aftreden van Mubarak zijn er al duizenden mensen veroordeeld voor deelname aan de protesten. Roel Meijer stelt dat zij worden veroordeeld door de militaire rechtbanken.⁴⁴ In de Arabische wereld zijn dictators en autoritaire leiders geen unicum maar daarom is de Arabische Lente, volgens Instituut Clingendael, des te meer een unieke en historische ontwikkeling.

Roel Meijer stelt in hetzelfde artikel dat er meerdere redenen zijn voor de protesten in de Arabische wereld; stijging van voedselprijzen, hoge werkloosheid onder de jeugd, inflatie en politieke repressie. De bevolking wil vrijheid, democratie en anticorruptie.⁴⁵ Deze opvatting van Roel Meijer wordt breed gedragen door de academische wereld, al stelt Joel Beinin dat [‘They seized the opportunity to pursue economic demands and to advance a social justice agenda beyond the Facebook youth’s demand for liberal democracy and far beyond the military’s very limited conception of political change’](#)⁴⁶

De protesten in Egypte zijn grotendeels gezichtloos verlopen en verschillende oppositiegroepen hebben zich bij de protesten aangesloten. De academici die meewerkten aan Clingendael’s policy brief stellen dat de demonstraties werden geleid door mensen die eerder betrokken waren bij de Kifaya beweging. Over de Kifaya beweging zal ik later meer schrijven. Later zouden zich de Moslimbroederschap (grootste, doch illegale oppositiepartij), de liberaal nationalistische Wafd partij en de links-Nasseritische Tjammou’ partij zich bij de protesten voegen. De belangrijkste eis van de protestanten was het afzetten van Mubarak. De politieke eisen die gesteld werden op het Tahrirplein zijn nu onderdeel van de hervormingen. Zo moet de autoritaire staat ontmanteld worden en moet net als in het westen de rechtstaat

⁴⁴ Meijer, ‘De Arabische revolutie tussen Tahrir en de Hoge Militaire Raad’, 577.

⁴⁵ Meijer, ‘De hernieuwde Arabische Lente’, 2.

⁴⁶ Beinin, ‘Workers and Egypt’s January 25 revolution’, 194.

worden ingevoerd. De trias politica van Charles de Montesquieu moet ook in Egypte worden ingevoerd. De uitvoerende macht moet worden beperkt, het parlement moet meer daadkracht krijgen en erg belangrijk is dat er een onafhankelijke rechterlijke macht komt. Andere eisen beschrijft Roel Meijer als ‘*op sociaal economisch gebied het scheppen van banen, hogere lonen en een einde aan de corruptie; en op politiek gebied de ontmanteling van de staatspartij en de beëindiging van de nauwe verwevenheid van politiek en de economie*’.⁴⁷

3.2 Geschiedenis van het Protest

In de academische wereld is er altijd veel geschreven over protest. Zo schreef Karl Marx al in 1848 over de *Spring of Nations*. Een serie van protesten die volgens sommige academici veel overeenkomsten heeft met de Arabische Lente. De Arabische Lente geeft een nieuwe invalshoek voor de bestaande academische debatten over protest. Waar het voor de media leek alsof de protesten uit het niets kwamen, zagen veel academici zoals Rabab El-Mahdi, Joel Beinin en Asef Bayat de protesten in Egypte aankomen. Rabab El-Mahdi beschrijft in *Egypt: The moment of Change (2010)* [dat de](#) protestanten vaak de kracht of de mogelijkheden niet hadden om te protesteren. De eerste tekenen dienen zich aan in 2000 wanneer de mensen voor het eerst sinds lange tijd weer de straat opgaan. De tweede intifada beweegt de grootste groep mensen in de Arabische wereld sinds de eerste Golfoorlog.⁴⁸ Het bracht collectieve politieke acties terug de straat op en daarbij bracht het ook een nieuwe groep demonstranten mee. Deze groep manifesteerde zich na jaren van tegenstand van het Mubarak regime. Het nieuwe activisme zorgde voor een definitieve scheuring met het verleden.

De Arabische wereld was al langer bekend met wat Asef Bayat in zijn artikel *A New Arab Street in post-islamist time (2011)* ‘*streetpolitics*’ noemt. Grote bewegingen werden gevormd aan het einde van de jaren ’50 om de koloniale overheersers te bestrijden. Het was een reactie op de samenwerking van Frankrijk, Engeland en Israël om zeggenschap te krijgen over het genationaliseerde Suezkanaal. Egypte werd hierin gesteund door de overige Arabische landen. Asef Bayat stelt in hetzelfde artikel dat de bijbehorende protesten in 1956 de grootste Arabische golf van protesten waren tot de tweede Palestijnse intifada. Asef Bayat

⁴⁷ Meijer, ‘De Arabische revolutie tussen Tahrir en de Hoge Militaire Raad’, 577.

⁴⁸ Rabab El-Mahdi & Philip Marfleet, *Egypt: The moment of Change*, (2009) 93.

stelt: *'In de tussentijd waren er wel protesten van arbeiders, vrouwen, kunstenaars en studenten voor sociale ontwikkelingen, burgerrecht en politieke participatie'*.⁴⁹

De protesten tijdens de tweede intifada worden door Rabab El-Mahdi gezien als de eerste cyclus van protest in Egypte. De tweede zijn de protesten tijdens de Amerikaanse inval in Irak. De anti-oorlog demonstraties van 2003 waren ook zichtbaar op straat. Belangrijker nog dan de eerste twee golven van protest zijn de protesten van 2004. Nadat Mubarak bekend maakte dat hij voor de vijfde keer een zesjarig ambtstermijn aanging werd er geroepen om verandering.

Hunter Price en El-Mahdi beschrijven allebei de invloed van de Kifaya beweging. De beweging was zowel een online als een offline beweging, iets wat nog zeldzaam was in Egypte.⁵⁰ Belangrijk voor mijn thesis is dat hier online communicatie middelen werden gebruikt om offline demonstraties te organiseren. De beperkte toegang tot de traditionele media genoodzaakte de demonstranten om de nieuwe manieren van communicatie te gebruiken. Volgens de Kifaya beweging waren er twee gevaren voor Egypte: de aanval op het Arabisch grondgebied (in Palestina en in Irak) en het politieke systeem dat er in Egypte was met een despoot als leider. Kifaya was een goed georganiseerde beweging met een duidelijk doel, toch zijn ze volgens Rabab Al-Mahdi *Egypt's Quest for Democracy (2009)* langzaam verdwenen na de verkiezingen van 2005.⁵¹ Het grootste succes wat ze hebben gerealiseerd is dat de grondwet veranderd is. Sindsdien zijn er meerdere oppositiepartijen toegestaan.

De jonge activisten brachten veranderingen mee. Niet langer was alleen protest op de straten mogelijk. Rabab El-Mahdi stelt dat het gebruik van blogs en websites waarop stond wanneer en waar er geprotesteerd belangrijk werden. Andere informatie die vaak te lezen was op deze websites ging over de charges van de politie en de arrestaties die gedaan werden. Verder werden strategieën en tactieken besproken op de verschillende websites en blogs. Levison beschrijft het opduiken van een online gemeenschap die werkt als een *'virtuele megafoon'* voor de oppositie in Egypte.⁵² De protest beweging Kifaya verdween in 2006 volgens vele academici langzaam van de radar. Joel Beinin stelt in *Militancy of Mahalla al-Kubra* dat de Kiyafa zich solidair stelt aan de stakende arbeiders in Mahalla 2007.⁵³ In *Workers and Egypt's January 25 Revolution (2011)* stelt Joel Beinin dat in 2007 de

⁴⁹ Asef Bayat, 'A New Arab Street in post-islamist time', 26-1-2011

http://mideast.foreignpolicy.com/posts/2011/01/26/a_new_arab_street gezien op 12-2-2012.

⁵⁰ Hunter Prince, The new media revolution in Egypt', 5.

⁵¹ Rabab El-Mahdi, *Egypt's Quest for Democracy*, (2009) 1034.

⁵² El-Mahdi & Marfleet, *Egypt: The moment of Change*, 90.

⁵³ Joel Beinin, *Militancy of Mahalla al-Kubra*, <http://libcom.org/library/militancy-mahalla-al-kubra> gezien op 29-2-2012

arbeidersbeweging steun vond van arbeiders in elke industriële sector, openbare diensten en ambtenaren. Verder voegen zich ook artsen, hoogleraren, docenten en onderwijsinstellingen zich bij deze beweging.⁵⁴

Joel Beinin stelt in meerdere artikelen dat de protesten van de Egyptische arbeiders een belangrijke rol hebben gespeeld in het liberaliseringsproces van Egypte. Zo beschrijft hij dat van 1998 tot 2010 meer dan twee miljoen arbeiders deelnamen aan minstens 3.400 stakingen en andere collectieve acties. Afgezien van de Algerijnse onafhankelijkheidsoorlog is dit de grootste sociale beweging in de Arabische wereld. Deze collectieve acties vonden plaats uit angst voor het verlies van sociale voordelen en banen na de privatisering van de overheidsbedrijven. Het aantal stakingen nam toe na 2006 en werden ook steeds militanter.⁵⁵

Maar zoals Rabab El-Mahdi voorspelde waren de protesten van 2007 en 2008 niet de laatste *'cycles of protest'*. De mensen die betrokken waren bij de eerdere protesten zoals bijvoorbeeld de anti-oorlog protesten hebben hun ervaring doorgegeven aan de protestanten die betrokken waren bij de protesten in Mahalla waardoor ditmaal protest zowel off- als online was. Het is daarom belangrijk om te kijken in hoeverre deze vormen van protest van elkaar te scheiden zijn.

De rol van informatie technologie is niet de enige belangrijke factor tijdens de protesten. De sociale structuur van de Arabische wereld is in een decennium sterk veranderd. Het toenemend aantal scholen en universiteiten zorgt voor een toenemende groep 'Middle class poor'⁵⁶. Tegelijkertijd verstedelijkt de Arabische wereld en Egypte in het bijzonder. Daarbij neemt het contact tussen de landelijke en de stedelijke gebieden toe: modernere verdeling van werk, moderne scholing, grotere service gebieden, elektriciteitsnetwerk en vooral moderne communicatienetwerken (telefonie, auto's snelwegen en minibusjes) zorgen voor een verkleining van de ruimte tussen het landelijk en stedelijke gebied. Human Right Watch stelt in hun rapport *False Freedom (2005)* dat: *'In January 2002, the Ministry of Communications and Information Technology, in cooperation with Telecom Egypt and the private ISPs, launched the "Free Internet Program." By September 2002, Internet service was available for the cost of a local call (roughly \$0.15 an hour) nationwide. Revenues are shared between Telecom Egypt and the ISPs. Since the program's introduction, the number of Internet users has quadrupled, from 1 million users in January 2002 to 4 million by March 2005'*⁵⁷ Asef

⁵⁴ Beinin, 'Workers and Egypt's January 25 Revolution', 191.

⁵⁵ Ibid.

⁵⁶ Asef Bayat, 'A New Arab Street in post-Islamist time', (26-1-2011) Geraadpleegd op: http://mideast.foreignpolicy.com/posts/2011/01/26/a_new_arab_street gezien op 12-2-2012.

⁵⁷ Human Right Watch, *False Freedom: Online censorship in the Middle East and North Africa* (2005) 20.

Bayat stelt dat: *'there is more happening here than only information technology. The social structure throughout the region is changing rapidly. There is an explosion of mass educational institutions which produce higher levels of literacy and education, thus enhancing the class of educated populace. At the same time, these societies are rapidly becoming urban. By far more people live in the cities than in rural areas (just below Central and Eastern Europe). A creeping urbanity is permeating into the traditional rural societies-- there are modern divisions of labor, modern schools, expanding service works, electrification, and especially a modern communications system (phone lines, cars, roads, and minibuses) which generate time-space compression between the 'urban' and 'urban' worlds. The boundary between 'urban' and 'rural' is becoming increasingly blurred and 'rural' populations are no longer rural in the traditional sense.'*⁵⁸

Bilaterale relaties tussen de Verenigde Staten en Egypte

Jeremy Sharp van het *Congressional Research Service* stelt dat de relatie tussen de Verenigde Staten en Egypte complex is. Deze relatie kenmerkt zich door zijn vele gezichten. In *Egypt: Background en U.S. Relations* (2007) behandelt hij de volgende relaties die er zijn tussen Egypte en de Verenigde Staten. Zij hebben relaties op de volgende gebieden: *'the Arab-Israeli peace process, Iraq, terrorism, democratization and reform, human rights, trade, and military cooperation.'*⁵⁹ Al deze relaties hebben als doel om de regio stabiel te houden. Egypte wordt immers gezien als het meest invloedrijke land in de Arabische regio. Het ligt op een strategisch gunstige plek voor de Amerikanen. Een gunstig gesteld Egypte bevordert de invloed van de Amerikanen in de hele Arabische regio.

Door het geven van financiële steun zijn de Amerikanen hecht verbonden met Egypte. Jaarlijks ontvangt Egypte rond de twee miljard dollar aan economische en militaire steun. Deze financiële steun ontvangt Egypte al sinds 1979. In ruil voor deze steun wenst de Verenigde Staten humanitaire en economische vooruitgang plus een bondgenoot in de Arabische regio. Het hebben van een zo krachtig mogelijk bondgenoot is belangrijk voor de Verenigde Staten met betrekking tot de kwestie in Israël en de strijd tegen terrorisme⁶⁰.

Hassan Abou Taleb stelt in het artikel *Bilateral and Regional Issues in U.S. – Egyptian Relations* (2009) dat er drie punten van zorg zijn wanneer we kijken naar de

⁵⁸ Asef Bayat, 'A New Arab Street in post-islamist time', 26-1-2011

http://mideast.foreignpolicy.com/posts/2011/01/26/a_new_arab_street gezien op 12-2-2012

⁵⁹ Jeremy M. Sharp, 'Egypt: Background and U.S. Relations', *CRS Report for Congress* (29-3-2007) 2.

⁶⁰ Ibid.

contacten tussen de Verenigde Staten en Egypte. *‘On the bilateral level, three issues are of particular concern: (1) political reform, (2) economic reform, and (3) security, military, and intelligence cooperation.’* Zijn conclusie is dan ook dat de er op deze fronten zowel *agreement* als *disagreement* is.⁶¹ Er is onenigheid met betrekking tot de politieke situatie in Egypte. Het land zou zich niet snel genoeg hervormen naar een democratie. Ondanks deze onenigheid blijft de Verenigde Staten Egypte wel steunen op militair gebied. De relatie verandert naar gelang de behoefte van beide landen.⁶²

De invloed van de Verenigde Staten was ook een onderwerp tijdens de Arabische Lente. De burgers en overheidsofficials stelden dat de Amerikaanse steun ongewenste westerse invloeden waren en dat ze er niet op zaten te wachten. Het is lastig om te bepalen hoe de huidige regering om wil gaan met de westerse en vooral Amerikaanse invloeden. Bekend is dat de Verenigde Staten de grillen van het Mubarak regime grotendeels tolereerden. Hoe zij nu tegenover de nieuwe president Mohammed Mursi zullen staan is onbekend. De eerste ontmoetingen staan gepland voor september 2012.

3.3 Protest in 2003

*‘Don’t underestimate the importance of the government’s inability to take back Tahrir’*⁶³

Khaled Fahmy, als historicus verbonden aan de American University of Caïro, doelt met deze uitspraak op de protesten die plaatsvonden in maart 2003. Het waren de eerste grootschalige demonstraties sinds de studentenprotesten in 1972. Op 20 maart 2003 trokken duizenden Egyptenaren de straat op om te protesteren tegen de Amerikaanse inval in Irak en de bemoeienissen van de Verenigde Staten in de Arabische regio. Verder zou er ook kritiek geuit worden op de Egyptische regering en met name president Mubarak. Ik zal in dit hoofdstuk de belangrijkste gebeurtenissen en hoofdrolspelers bespreken, zodat er een heldere context ontstaat voor mijn onderzoek.

In de vroege ochtend van 20 maart 2003 beginnen de Amerikanen en hun coalitie met het bombarderen van Irak. Dit was het startsein voor twee dagen van protest in Egypte, gevolgd door een kleine nasleep van protesten. Op donderdag 20 maart verzamelen meer dan 10.000 protesterende Egyptenaren zich in de stad en verplaatsten zich langzaam naar het

⁶¹ Hassan Abou Taled, ‘Bilateral and Regional Issues in U.S –Egyptian Relations’, *The Carnegie Endowment* (2009) Geraadpleegd op <http://carnegieendowment.org/2009/06/17/bilateral-and-regional-issues-in-u.s.-egyptian-relations/blmu>.

⁶² Ibid.

⁶³ Crisis Group interview, Cairo, 6 February 2011

Tahrirplein in Caïro. Het Tahrirplein is een belangrijke verkeersader in *downtown* Caïro en aan dit plein liggen de Ministeries van de Egyptische overheid, het hoofdkwartier van de Arabische Liga, Het Egyptische Museum en de American University of Caïro. In de buurt liggen de ambassades van de Verenigde Staten van Amerika en Groot-Brittannië.⁶⁴ Het plein is gezien de ligging een belangrijk gebied voor protesten.

Het Tahrirplein, normaal een plek vol toeterend verkeer, was twaalf uur lang het bezit van de protestanten. Aan de randen stond de *riot police* maar het plein zelf was het domein van de duizenden protestanten die hun protest kenbaar maakten door middel van zang en speeches. Het zou een normale demonstratie geweest zijn als niet andere demonstranten zich door de barricades heen hadden geduwd om zich bij het protest te voegen. Deze demonstranten richtten zich in hun gezang en protest tegen president Mubarak. Verdere bijzonderheden waren de confrontaties tussen de protestanten en de *riot police* die plaatsvonden. De confrontaties vonden vooral plaats toen de protestanten wilden marcheren naar de dichtbij gelegen ambassades van de Verenigde Staten van Amerika en Groot-Brittannië. Afgezien van deze confrontaties verliep het protest op 20 maart geweldloos.⁶⁵

Vrijdag 21 maart zou in het teken staan van heftige confrontaties tussen de protestanten en de veiligheidsdienst. Verder trad de overheid hardhandig op tegen de demonstranten. De dag begon met het samenkomen van verschillende soorten activisten. De samengekomen activisten zetten zich in voor de volgende redenen: mensenrechten, uit solidariteit met Palestina, tegen de oorlog in Irak en anti-globalisatie.⁶⁶ De protestanten verzamelden zich na het middaggebed bij de Al-Azhar Moskee waarna ze naar de Ambassade van Groot-Brittannië marcheerden. Na enige confrontaties buiten de moskee met de politie voegden zich meer mensen bij het protest, dat rond drie uur 's middags naar het Tahrirplein trok. Auto's werden vernield, vlaggen werden verbrand en een grote poster met het portret van Mubarak werd van het hoofdkwartier van de National Democratic Party afgetrokken.⁶⁷ Rond vijf uur, die vrijdagmiddag, had de politie het samen met de *riot police* het weer voor het zeggen op Tahrirplein. Vele confrontaties waren er geweest met de protestanten en enkele honderden mensen werden gearresteerd. Eén van de demonstranten concludeerde dat *'today*

⁶⁴ Human Right Watch, *Security forces abuse of Anti-War Demonstrators* (2003) 4.

⁶⁵ Ibid.

⁶⁶ Ibid.

⁶⁷ Ibid., 5.

wasn't like yesterday at all. Security was definitely not in control of the situation, because people were not willing to give up'.⁶⁸

Volgens mensenrechtenorganisatie Human Right Watch heeft de Egyptische overheid buitensporig heftig gereageerd op de protesten. Volgens hun rapport '*Security Forces Abuse Anti-War Demonstrators*' (2003) sloegen mensen van de nationale veiligheidsdienst, die in burger gekleed waren, met stokken en knuppels in op een menigte die bezig was met een demonstratieve *sit-in*. De *sit-in* vond in vrede plaats, tien blokken van het Tahrirplein vandaan. Volgens het rapport vielen de mensen niemand lastig en blokkeerden ze het openbare leven niet. De Veiligheidsdienst blokkeerde de in- en uitgang van het gebouw en binnenin werden de protestanten in elkaar geslagen en gearresteerd.⁶⁹ Dit is slechts een voorbeeld van de vele misdrijvingen van de veiligheidsdienst die in het rapport staan.

De Egyptische overheid heeft nooit duidelijkheid gegeven over het aantal mensen dat gearresteerd is gedurende die twee dagen. Veel bronnen spreken over minimaal 800 activisten die gearresteerd werden. De meeste gearresteerde demonstranten werden opgesloten in een trainingskamp van de *national security* en in barakken ten noorden van Caïro. Overige demonstranten werden opgesloten in politiebureaus en werden binnen 24 uur vaak weer vrijgelaten. De minister van Binnenlandse Zaken kwam op vrijdag 21 maart 2003 met het volgende statement: '*The country's political leadership appreciated the nationalist need to protest freedom of expression and so would allow pre-approved demonstrations to take place but that no other gatherings, processions, or demonstrations will be tolerated as they obstruct traffic, interfere with the well-being of the citizens, and obstruct the conduct of government business. Adding that this is the norm worldwide.*'⁷⁰

De protesten richtten zich niet alleen tegen de Verenigde Staten en de inval in Irak. De dag voor de oorlog in Irak begon sprak, op de nationale televisie, President Mubarak de volgende woorden: '*My hope is that the Iraqi government will realize the seriousness of the situation in which it put itself – and us- in.*'⁷¹ De demonstranten waren niet onder de indruk van deze woorden en richtte zich in de volgende dagen (ook) tegen Mubarak. '*Leave Mubarak leave*' werd door vele demonstranten op 21 maart geroepen. Ze uitte hun onvrede over hoe de regering omging met de verslechterde economie, corruptie en de net vernieuwde

⁶⁸ Paul Schemm, 'Egypt struggles to control Anti-war protests', *Middle East Research and Information Project*, (2003)

⁶⁹ Human right watch, *Security forces abuse of Anti-War Demonstrators*, (2003) 5.

⁷⁰ Ibid.

⁷¹ Abdella F. Hassan, 'As war continues, tensions rise in Egypt', *Worldpress.org*, (31-3-2003)

emergency laws.⁷² Net zo zeldzaam als de protesten op straat was de reactie van 26 intellectuelen die een *counter-statement* gaven in reactie op de eerder genoemde reactie van Mubarak. In een weekblad gaven de 26 hooggeplaatste en invloedrijke intellectuelen openlijk kritiek op Mubarak, iets wat hoogst ongebruikelijk was.

De activisten hadden allerlei verschillende achtergronden. Zo waren er linkse activisten, nationalisten, leden van de Moslim broederschap, studenten, zakenlieden en *seasonal activists*.⁷³ De protestanten hadden verschillende middelen om met elkaar te communiceren. Het eerste protest was gepland om 1 uur 's middags op de dag nadat de Verenigde Staten begon met bombarderen. Dit was vooraf besproken in doorstuur e-mailtjes en sms-berichten.⁷⁴ Opvallend is dat alle protesten in Caïro begonnen bij de universiteiten dan wel moskeeën. Het is dus aannemelijk dat deze plekken van samenkomst een belangrijke rol hebben gespeeld in het formeren van aanzienlijke groepen protestanten. Zo is bekend dat de vooraanstaande geestelijke Muhammed al-Sayyid Tantawi op 21 maart sprak, in de al eerder genoemde al-Azhar moskee, over solidariteit met het Iraakse volk. Dit bleek het startsein voor de heftige protesten die later die dag in Caïro zouden plaatsvinden.⁷⁵

De protesten op 20 en 21 maart hadden een aantal bijzondere kenmerken. Voor het eerst sinds dertig jaar waren er weer demonstraties op nationaal niveau. Een grote verscheidenheid aan mensen toonden zich weer op straat om te protesteren. Daarnaast was dit protest niet alleen gericht tegen de Verenigde Staten en de inval in Irak maar nog belangrijker was dat dit protest zich ook tegen Mubarak en zijn regering richtten. Om terug te komen op de quote van Khaled Fahmy: *'Don't underestimate the importance of the government's inability to take back Tahrir'*⁷⁶. Om die reden spelen de demonstraties van 2003 een belangrijke rol. De inwoners van Egypte lieten zien dat ze zich konden verzetten tegen de regering en het bezetten van Tahrirplein voor twaalf uur was een teken dat er meer protesten zouden komen.

3.4 Protest in 2008

'In Egypte we have a proverb: if you want to get something from the dog tell him 'you're my master'. Now people say, 'if you want something from the dog, tell him we're staging a sit-

⁷² Abdella F. Hassan, 'As war continues, tensions rise in Egypt', *Worldpress.org*, (31-3-2003).

⁷³ Human Right Watch, *Security forces abuse of Anti-War Demonstrators* (2003) 4.

⁷⁴ Paul Schemm, *Egypt struggles to control Anti-war protests*, (31-3-2003)

⁷⁵ Ibid.

⁷⁶ Crisis Group interview, (Caïro) 6 February 2011

in'.⁷⁷ Hossam el-Hamalawy beschrijft in zijn blog hoe de mentaliteit van de Egyptenaar veranderde. De protesten van 2008 in de stad Mahalla el-Kubra en ver daarbuiten zijn het resultaat van deze veranderde mentaliteit. Protest was niet meer vreemd, met name niet voor de arbeidersbeweging. Hossam el-Hamalawy stelt dat de demonstraties en stakingen van 2008 een oppositiebeweging hebben gecreëerd. Decennia lang waren de Egyptenaren bang voor de overheid omdat activisten gevangen genomen, gemarteld en gedood werden. Volgens El-Hamalawy is dit veranderd.⁷⁸ In deze paragraaf zal ik kort ingaan op de gebeurtenissen van april 2008 en de hoofdrolspelers. Verder zal ik de gevolgen bespreken voor de media en de journalisten.

Duizenden burgers, voornamelijk arbeiders, kwamen op 6 april 2008 samen in Mahalla el-Kubra om te protesteren tegen de hoge inflatie. Ze wensten een verhoging van de salarissen om de hoge prijzen voor voedsel te kunnen betalen. Ongeveer veertig procent van de bevolking van Egypte leefde in 2008 onder de armoede grens van 2\$ per dag. Volgens officiële Egyptische statistieken nam de voedselprijs in 2008 toe met 26.5 procent terwijl de salarissen voor de midden – en onderklasse gelijk bleven.⁷⁹ De bevolking was gewend om rijst en pasta te kunnen kopen maar moest nu op brood gaan leven. Mahalla el-Kubra is de grootste stad van de *Western Province* in Egypte. De stad ligt honderdtwintig kilometer van Caïro af en houdt zich voornamelijk bezig met textiel. De grootste staats-textielfabriek van het land bevindt zich in deze stad en deze fabriek zou ook het decor zijn van de protesten van 2008. Oppositiepartijen en arbeiders riepen op tot een staking op 6 april 2008. Dit zou twee dagen voor de nationale en stedelijke verkiezingen zijn. De staking werd in eerste instantie nog geannuleerd toen op de vroege ochtend van 6 april honderden *security agents* in burger bij de *Misr Spinning and Weaving* fabriek verschenen. Toch verzamelde de arbeiders en hun vrouwen en kinderen zich voor het protest. Na de middagshift zouden duizenden mensen zich twee dagen lang richten tegen de overheid.⁸⁰

Volgens Human Right Watch gebruikte de politie rubberen kogels, traangas en daarbij schoten ze ook met scherp op de demonstranten. Muhammed al-Dahab, een reporter van de *Al-Dustour* krant zeg: *'i saw hundreds of people, many of them young men, gathered in Mahalla's al-Shown square. Security advanced on them and started shooting rubber and live*

⁷⁷ Hossam el-Hamalawy, 'Egyptian strikes: more than bread and butter', gezien op <http://www.socialistreview.org.uk/article.php?articlenumber=10388>

⁷⁸ Ibid.

⁷⁹ Human right watch, *Egypt: investigate police use of force at protests*, 11-4-2008

⁸⁰ Ibid.

*bullets. I saw people who (had been) shot, and i saw a man got shot in the knee*⁸¹ De protestanten reageerden door stenen te gooien naar de politie. Ondanks de heftige reactie van de politie groeide de groep protestanten uit tot veertigduizend man.

De protesten werden heftiger na de dood van de 15-jarige Ahmed Ali Mubrouk Hamada, die stierf door kogels van de politie. Hij werd geraakt in zijn eigen huis, een appartement op drie hoog, aan de rand van één van de pleinen in Mahalla. Zijn oom beschrijft aan Human Right Watch de gebeurtenis als volgt: *'around 11.30 or midnight, Ahmed woke up to the noise of the demonstrations in the street, and he went to the balcony to see. Ahmed was fatally shot shortly after stepping onto the balcony. No one other than the police fired live ammunition during the demonstrations.*⁸² Human Right Watch medewerker Joe Stork stelt dat de Egyptische politie te gewelddadig is geweest. Hoe anders kon een kind gedood worden en werden tientallen mensen mishandeld. Ze hebben onnodig dodelijke wapens gebruikt.⁸³ De stakingen werden gedwarsboemd maar uit solidariteit ontstonden in het hele land spontane stakingen. In Caïro en op verschillende universiteiten werd het portret van Mubarak verscheurd en vertrapt als uiting van onvrede over de economische basisbehoefte en het geweld van de politiek.⁸⁴ De exacte cijfers ontbreken maar de meeste rapporten en artikelen spreken over minimaal twee doden en honderden gewonden. Daarnaast werden minimaal driehonderd mensen gearresteerd waaronder minderjarigen. De gevangenen werden overgeplaatst naar de naburige provincie Tanta om verhoord te worden. Verder heeft de politie meerdere journalisten gevangen genomen die de protesten wilde verslaan.

De politie sloot enkele tientallen journalisten op die bezig waren met het verslaan van de demonstraties. Onder hen waren journalisten van het gerenommeerde Al Jazeera. Verslaggevers van deze zender zonden de beelden uit van het verscheuren van het portret van Mubarak. Deze uitzending had gevolgen voor het bedrijf dat de satellietbeelden verzorgd in Egypte. Caïro New Company (CNC) zorgt ervoor dat de Egyptenaren kunnen kijken naar satellietzenders zoals Al Jazeera, BBC en CNN. CNC werd gesloten en de directeur Nader Gohar werd vervolgd op basis van de *Principles for organizing Satellite Broadcast en Television Transmission and Reception in the Arab Region*. De regels opgesteld door de Arabische Liga stellen dat zenders geen satellietbeelden mogen uitzenden die: *'Negatively affect social peace, national unity, public order, and public morals or defame leaders, or*

⁸¹ Human right watch, *Egypt: investigate police use of force at protests*, 11-4-2008.

⁸² Ibid.

⁸³ Ibid.

⁸⁴ Joel Beinin, *'Workers and Egypt's January 25 Revolution'*, 192.

*national and religious symbols.*⁸⁵ Naast CNC zouden er in de maanden na de protesten in Mahalla el-Kubra nog enkele mediabedrijven gesloten worden.

Op dezelfde dag als de protesten in Mahalla werden enkele leden van een Facebook groep gearresteerd. Deze mensen waren lid van een Facebook groep die informatie doorgaf over de protesten in Mahalla. Reporters Without Borders spreekt van twee soorten 6 april: *'One involved a strike called by the workers at Egypt's biggest textile factory in Mahalla, later, Cairo bloggers spread the strikers message and formed themselves into the '6 april group' on Facebook.*⁸⁶ Deze groep zou voortbestaan na de protesten van April 2008 en zou van groot belang worden voor de protesten van de Arabische Lente. Naast protesten op Facebook waren er ook meerdere bloggers die verslag deden van de gebeurtenissen in Mahalla. Zo was de blogsite *Egyptian workers* één van de eerste media die verslag deed over de gebeurtenissen in Mahalla. Daarbij verstreekte ze ook informatie voor de demonstranten. De schrijver van de blogs zou drieënzeventig dagen vastzitten voor het verspreiden van deze informatie.⁸⁷

De demonstraties van 6 en 7 april spreidde zich uit over de rest van Egypte. Uit solidariteit demonstreerde studenten in Caïro en andere universiteitssteden. Joel Beinin stelt in *Workers and Egypt's January 25 revolution* dat de demonstraties in Mahalla een waarschuwing hadden moeten zijn voor Mubarak en zijn regime. Het feit dat zijn portret verscheurd en vertrapt werd, had een teken moeten zijn dat de protesten zich ook tegen hem zouden keren. De lessen die geleerd werden tijdens de protesten van April 2008 zouden van enorme waarde blijken. Niet zonder rede zou de *April 6 movement* een belangrijke rol gaan spelen in de verdere golven van protest. De arbeidersstakingen van Mahalla hadden, dankzij Internet, een veel bredere uitwerking dan verwacht. De sociale onvrede en de heftige reactie van de regering zouden niet ophouden in Mahalla. Zoals al gezegd veranderde de mentaliteit van de Egyptenaren. Zoals Hossam el-Hamalawy doelend op de 6 april stakingen zei *'In Egypte we have a proverb: if you want to get something from the dog tell him 'you're my master'. Now people say, 'if you want something from the dog, tell him we're staging a sit-in'.*⁸⁸

⁸⁵ Human Right Watch, *Egypt: satellite company punished for protest footage*, (2008) gezien op <http://www.hrw.org/news/2008/05/23/egypt-satellite-company-punished-protest-footage>

⁸⁶ Reporters without Borders, *Egypt: Internet: a weapon of mass revolution* (2009) 2.

⁸⁷ Ibid.

⁸⁸ Hossam el-Hamalawy, 'Egyptian strikes: more than bread and butter', *Socialist Review* (2008) <http://www.socialistreview.org.uk/article.php?articlenumber=10388> gezien op 20-6-2012

3.5 Protest in 2011

'Our assessment is that the Egyptian government is stable and is looking for ways to respond to the legitimate needs and interests of the Egyptian people.' Zo sprak de Amerikaanse Secretary of State Hillary Clinton op 25 januari 2011. Achttien dagen later zou blijken dat ze er volledig naast had gezeten. Mubarak, die dertig jaar lang president was van Egypte, werd op 11 februari door middel van een *soft-coupe*⁸⁹ afgezet en zijn partij, de NDP, werd haar macht ontnomen. Later zou tegen Mubarak de doodstraf geëist worden. De protesten, die begonnen op 25 januari waren de meest massale die Egypte ooit gezien heeft. Miljoenen mensen demonstreerden door het gehele land, nog meer mensen betuigden hun steun online en het Tahrirplein in Caïro was wekenlang het centrale punt van het protest. In deze paragraaf zal ik de gebeurtenissen van de Arabische Lente samenvatten. Ik zal verder de rol van de protestanten en overheid bespreken.

Volgens Mona el-Ghobashy zijn er drie redenen waarom het regime van Mubarak na achttien dagen viel, terwijl niemand dit van te voren had verwacht. Zij zegt dat de regering viel dankzij: '*Technology, Tunisia and Tribulation.*'⁹⁰ Nieuwe technologie speelde een belangrijke rol in de communicatie tussen de protestanten. CNN correspondent Ben Wedeman noemde het op de tweede dag van het protest al '*a very techie revolution*'.⁹¹ De rol van nieuwe media en de snelheid waarmee gecommuniceerd werd was fataal voor het regime van Mubarak. De tweede reden voor het succes in Egypte was het feit dat ze een goed voorbeeld hadden vanuit Tunesië. Ook daar was het mogelijk geweest om een lang zittende dictator, Zine El Abidine Ben Ali, relatief makkelijk af te zetten. De zelfverbranding van de Tunesiër Mohammed Bouazizi zou er voor zorgen dat nog geen maand later president Ben Ali zijn regering ontbond. Het was een direct voorbeeld van hoe een volk zich kon ontdoen van een lang zittende dictator. De derde reden focust zich op de problemen van de Egyptenaren. Mona el-Ghobashy stelt dat: '*many tribulations afflicted the Egyptians, particular soaring commodity prices, positing that hardship finally pushed the population to rise against oprresion. Food is what's really behind the unrest in Egypt.*'⁹² De academici en de media zijn

⁸⁹ Het leger had niet de traditionele middelen voor een coup d'état nodig. De macht was immers al in de handen van het leger en ook de staatstelevsie werd al beïnvloed door het leger. Dus zonder weinig publiek machtsvertoon werd de macht overgedragen van Mubarak op de SCAF en daarom spreekt men van een soft coupe.

⁹⁰ Mona el-Ghobashy, The praxis of the Egyptian revolution, *Middle East Research and Information Project 258* (2011) <http://www.merip.org/mer/mer258/praxis-egyptian-revolution> gezien op 10-6-2012

⁹¹ Ibid., 2.

⁹² Ibid.

er nog niet uit wat de exacte reden was voor de Arabische Lente en haar succes, maar de waarheid zal in de combinatie van bovengenoemde factoren liggen.

Van te voren was het plan om om twee uur 's middags te demonstreren voor het ministerie van Binnenlandse Zaken. Daar dit vooraf bekend was werd dit gebied voor de zekerheid afgesloten door de *security forces*, die niemand zonder reden nog toeliet in het gebied. Dit plan liet de vernuftigheid van de activisten zien die ervaring hadden gekregen in het protesteren. Het 'echte' plan werd doormiddel van mobiele telefoon en Internet doorgegeven aan de protestanten. Al-Uhaymi, één van de coördinatoren zegt: *'The protest locations announced on Facebook and to the press were the major landmarks. The idea was to start marching down small side streets and pick up people along the way, so that by the time demonstrators reached the announced locations, they would be large crowds that security couldn't corral.'*⁹³ De afspraak was om te eindigen bij het Tahrirplein. Dit plein vulde zich dan ook snel met duizenden mensen. Ook in de provincies kwamen duizenden mensen samen om te protesteren. Mahalla, Suez, Alexandria en andere steden kregen te maken met enorme protesten. Elke stad reageerde daar anders op. In sommige steden werd het door de politie toegelaten terwijl in andere steden, zoals Mahalla, de protesten door middel van geweld werden beëindigd. Ook op het Tahrirplein in Caïro werd met geweld gereageerd op de protestanten die zich verzamelden op het plein. In de nacht van 25 op 26 januari veegde de politie het Tahrirplein leeg door middel van traangas waarna de *riot troops*, met tienduizend manschappen, drieduizend *special forces*, tweehonderd auto's en vijftig vrachtwagens kwamen.⁹⁴ De volgende achttien dagen zouden in het teken staan van verschillende soorten protest. Naast online protest ontstonden er overal demonstraties, rellen en sit-ins.

De protesten maakten vele slachtoffers. Volgens Human Right Watch stierven er 846 mensen tijdens de protesten van januari en februari, waarvan de meesten stierven op 28 en 29 januari. Politieagenten en militairen zijn volgens hetzelfde Human Right Watch zichzelf te buiten gegaan.⁹⁵ Journalisten, die verslag deden van de protesten, werden gearresteerd en opgesloten. Ook kinderen waren niet veilig voor de misdaden van de politie. Ze werden geslagen en mishandeld. Mishandeling door militairen werd voor het eerst gemeld op 2 februari, kort nadat het leger de *law enforcement* taken van de politie had overgenomen. Vredige sit-ins werden brutaal uitelkaar geslagen en de demonstranten werden gevangen

⁹³ Mona el-Ghobashy, The praxis of the Egyptian revolution, *Middle East Research and Information Project* 258 (2011) <http://www.merip.org/mer/mer258/praxis-egyptian-revolution> gezien op 10-6-2012

⁹⁴ El-Ghobashy, 'The praxis of the Egyptian revolution', 4.

⁹⁵ Human Right Watch, *World Report 2012-Egypt*, (2012)

genomen. Ze werden veroordeeld op grond van gewelddadigheden, een veroordeling die vaak gehoord werd tijdens de arresten.⁹⁶

Mona el-Ghobashy stelt dat Mubarak een capabele autocraat was voor wie grote protesten niet voor angst had moeten zorgen. De angst voor Mubarak zou moeten zitten in de verbondenheid van protestanten onderling en de verspreiding van protestanten door het hele land.⁹⁷ Dit gebeurde tijdens de Arabische Lente. Verschillende groepen voegden zich samen om te protesteren tegen Mubarak en deze protesten vonden door het gehele land plaats. Mubarak verscheen op 29 januari voor het eerst, sinds de start van de rellen, op de staatstelevisie. Hij kondigde aan: *'the dismissal of his cabinet and a speeding of reform to help poor and encourage democracy.'*⁹⁸ Hij stelde Omar Suleiman aan als vicepresident en benoemde een regering *'without business man'*. De aanpassingen maakten voor de demonstranten niet veel uit. Zij wilde immers het vertrek van Mubarak zelf. Op 1 februari kondigde Mubarak aan dat hij zichzelf niet meer verkiesbaar zou stellen voor de verkiezingen van september 2011. Mubarak's laatste speech zou op 10 februari zijn. Hij kondigde aan dat hij zijn macht zou overdragen en dat hij minimaal zes artikelen van de grondwet wilde veranderen.⁹⁹ Op 11 februari heeft de *Supreme Council of the Armed Forces* de macht van Mubarak overgenomen. Er zouden verkiezen worden uitgeschreven en tegen Mubarak zou de doodstraf geëist worden.

Volgens Mona el-Ghobashy zat de kracht van de protesten in de drie soorten sectoren waaruit de protestanten kwamen. Als eerste was er werkplaats protest, inclusief de collectieve acties van *industrial workers, civil servants*, studenten en handelaren. Verder is *Neighborhood protest* van belang. Neighborhood protest gebeurt op straatniveau, maar kan ook voorkomen op het niveau van complete steden. De protesten van *Copts, Sinai Bedouins* en boeren zijn vaak georganiseerd op dit niveau. *Associational protest* is de derde sector. Hier doelt ze op professionele organisaties zoals advocaten- en artsenverbonden; sociale bewegingen zoals de Pro-Palestijnse solidariteit groepen; de anti-Mubarak *Kifaya* beweging en de *April 6 youth group*. Ook de jongerenbewegingen van politieke partijen zoals *Ayman Nour's liberale Ghad, The Muslim Brothers*, de liberale *Wafd, Karama* en de *Islamist Wasat* vallen onder deze sector.¹⁰⁰ Al deze groepen kwamen samen in het protest tegen Mubarak en zijn regime.

⁹⁶ Human Right Watch, *World Report 2012-Egypt*, (2012)

⁹⁷ Mona el-Ghobashy, 'The praxis of the Egyptian revolution', 1.

⁹⁸ Crisis Group, 'Popular Protest in North Africa and the Middle East: Egypt Victorious?', *Crisis Group Middle East/North Africa Report 101* (2011) 5.

⁹⁹ *Ibid.*, 14.

¹⁰⁰ El-Ghobashy, 'The praxis of the Egyptian revolution', 2.

Opvallend is dat de protesten redelijk gezichtloos verliepen. Er waren niet echt leiders die opstonden. Het protest was van alle Egyptenaren.

Het laatste is nog niet geschreven over de Arabische Lente en ook nu nog zijn er dagelijks protesten wegens onvrede van de Egyptische bevolking. Wat wel gezegd kan worden is dat Hillary Clinton er volledig naast zat toen ze zei: *'Our assessment is that the Egyptian government is stable and is looking for ways to respond to the legitimate needs and interests of the Egyptian people.'*¹⁰¹ Na achttien dagen van heftige protesten en vele slachtoffers aan zowel de burger- als de regeringskant verliet Mubarak na dertig jaar het politieke toneel. Zoals een Egyptische luitenant kolonel zei: *'What we saw on January 25 was an uprising, not a demonstration.'*¹⁰²

¹⁰¹ El-Ghobashy, 'The praxis of the Egyptian revolution', 1.

¹⁰² Ibid., 4.

Hoofdstuk 4

In de voorgaande hoofdstukken heb ik een aantal theorieën en concepten besproken die relevant zijn voor mijn thesis. Ik heb vooral aandacht besteed aan sociale bewegingen, social media en protest. In dit hoofdstuk zal ik een analyse maken van de rapporten van verschillende Ngo's en overheidsorganisaties. Ik zal vooral ingaan op de traditionele vormen van protest en de social media vormen van protest. Eerst zal ik een introductie geven in de organisaties die ik bestudeerd heb, daarna zal ik per protestgolf (2003, 2008 en 2011) een analyse maken.

4.1 Ngo's en overheidsorganisaties

Voor mijn onderzoek gebruik ik rapporten en artikelen van zeven Non-Gouvernementele organisaties (Ngo) en overheidsinstanties. Deze rapporten en artikelen ga ik met elkaar vergelijken op de gebieden van protest en media. Het resultaat van dit onderzoek zal de basis zijn voor mijn conclusie. Ngo's spelen een belangrijke rol en daarom zal ik eerst kort uitleggen wat Ngo's zijn. De term Ngo komt tegelijkertijd op met het oprichten van de Verenigde Naties in 1945. Er moest een onderscheid worden gemaakt tussen overheid gerelateerde organisaties en organisaties die onafhankelijk van de overheid werken. Volgens de Verenigde Naties is een Non Governmental Organisation niet uit op winst, zetten zij zich in voor mensenrechten en zijn ze niet crimineel.¹⁰³

De zeven Ngo's en overheidsinstanties die ik bestudeerd heb zijn achtereenvolgens: Human Right Watch, Amnesty International, Freedom House, International Federation for Human Rights, Reporters without Borders, United States Departement of State en Middle East Research and Information Project. Ik heb een aantal criteria gebruikt om tot deze zeven Ngo's te komen. Ze moesten jaarlijks minimaal één rapport uitbrengen waarin geschreven werd over de humanitaire omstandigheden in Egypte. Verder moesten ze minimaal sinds 2003 actief zijn om te kunnen voldoen aan mijn drie ijkpunten. Daarbij heb ik getracht om een zo breed mogelijke variëteit aan organisaties te verzamelen die claimen objectief te zijn en in het Engels publiceren.

¹⁰³ Willetts, P. (2006). What is a Non-Governmental Organization? In: UNESCO Encyclopaedia of Life Support Systems. Article 1.44.3.7 Non-Governmental Organizations. Geraadpleegd op <http://www.staff.city.ac.uk/p.willetts/CS-NTWKS/NGO-ART.HTM>.

Ik zal deze zeven organisaties kort toelichten. Ik zal bespreken wat hun doelstellingen zijn, wat hun structuur is en waar ze voor staan.

Human Right Watch (HRW)

Human Right Watch is wereldwijd een van de meest invloedrijke en belangrijke Ngo's op het gebied van mensenrechten. Ze richten zich op gebieden waar mensenrechten geschonden worden en geven deze mensen de mogelijkheid om hun stem te laten horen. Zelf zeggen ze dat ze, dankzij hun grondige en objectieve onderzoek, druk kunnen zetten om de wereld tot actie over te laten gaan. De organisatie ontstond in 1978 als Helsinki Watch en hield zich bezig met het monitoren van de Sovjet landen. In 1988 voegde Helsinki Watch zich samen met Americas Watch, dat zich bezig hield met het monitoren van Centraal Amerika. Sindsdien is het de taak van de medewerkers om overal over de wereld onderzoek te doen naar het misbruik van mensenrechten.¹⁰⁴

De Mission Statement van HRW is als volgt: *'Human Rights Watch is dedicated to protecting the human rights of people around the world. We stand with victims and activists to prevent discrimination, to uphold political freedom, to protect people from inhumane conduct in wartime, and to bring offenders to justice. We investigate and expose human rights violations and hold abusers accountable. We challenge governments and those who hold power to end abusive practices and respect international human rights law. We enlist the public and the international community to support the cause of human rights for all.'*¹⁰⁵

HRW heeft een jaarlijks budget van rond de \$50 miljoen dollar en wordt financieel bijgestaan door zeer vermogende mensen.

Amnesty International (AI)

Amnesty International is een organisatie die zich wereldwijd bezig houdt met mensenrechten. Daarbij laat zij zich leiden door de *Universal Declaration of Human Rights* en andere internationale mensenrechten standaarden. Amnesty International werd opgericht in 1961 door de Britse advocaat Peter Benenson. Jaarlijks heeft het een operationeel budget van tussen de £20 en de £30 miljoen pond.

¹⁰⁴ <http://www.unhcr.org/refworld/publisher/HRW.html> gezien op 10-5-2012

¹⁰⁵ <http://www.hrw.org/about> gezien op 10-5-2012

Het doel van Amnesty International is om onderzoek te doen en acties te ondernemen wanneer ergens ter wereld mensenrechten geschonden worden. Wereldwijd worden ze gesteund door drie miljoen *supporters* die verspreid zijn over 140 landen. AI is onafhankelijk van overheden, religieuze bewegingen en politieke pressiegroepen. Financieel worden ze ondersteund door giften en donaties van *supporters*.¹⁰⁶

De visie van AI is al volgt: *'Our vision is for every person to enjoy all the rights enshrined in the Universal Declaration of Human Rights and other international human rights standards. We are independent of any government, political ideology, economic interest or religion and are funded mainly by our membership and public donations.'*¹⁰⁷

Freedom House (FH)

Freedom House is een organisatie die zich bezig houdt met het ondersteunen van democratie, monitoren van vrijheid en mensenrechten. Sinds de oprichting in 1941 houden ze zich bezig met het verspreiden van democratische waarden en zijn ze tegenstanders van zowel linkse als rechtse dictatoriale regimes. Door middel van onderzoek verschaffen ze informatie die bruikbaar kan zijn voor het verkrijgen van democratie. Verder geven ze trainingen, *on-site* ondersteuning en financiële steun¹⁰⁸

Freedom House statement is *'We support nonviolent civic initiatives in societies where freedom is denied or under threat and we stand in opposition to ideas and forces that challenge the right of all people to be free. Freedom House amplifies the voices of those fighting for freedom in repressive societies. We work directly with democracy and human rights advocates in their own countries and regions. These reformers include human rights defenders, civil society leaders and members of the media.'*¹⁰⁹

Freedom House is een relatief kleine organisatie die zich voornamelijk in de Verenigde Staten van Amerika bevindt. FH is in 1941 opgericht door een prominente groep Amerikanen en is sterk verbonden met de ideologie van de Marshall hulp en de NAVO. Zij zijn zich bewust van de sterke banden met de Amerikaanse overheid en maken hier dan ook geen geheim van. De conservatieve Republikein William Howard Taft IV is directeur en heeft een lange carrière achter de rug waarin hij jaren lang voor de Amerikaanse regering heeft

¹⁰⁶ <http://www.unhcr.org/refworld/publisher/AMNESTY.html> gezien op 10-5-2012

¹⁰⁷ <http://www.amnesty.org/en/who-we-are> gezien op 10-5-2012

¹⁰⁸ <http://www.freedomhouse.org/about-us> gezien op 10-5-2012

¹⁰⁹ <http://www.freedomhouse.org/about-us> gezien op 10-5-2012

gewerkt. De ruim 140 medewerkers zijn verspreid over de hele wereld en werken daar aan projecten voor Freedom House.¹¹⁰

International Federation for Human Rights (FIDH)

Het doel van FIDH is om bij te dragen aan het respect voor de mensenrechten die opgenomen zijn in The Universal Declaration of Human Rights. Het doel is om vooruitgang te boeken in het beschermen van slachtoffers, het voorkomen van schending van mensenrechten en het bestraffen van de misdadigers. FIDH is een federatie van 116 mensenrechtenorganisaties in bijna 100 landen. FIDH coördineert en ondersteunt deze organisaties en geeft hen een internationale stem. Sinds 2009 heeft FIDH een aantal kernpunten, die de meeste aandacht krijgen. Kernpunten zijn onder andere de vrijheid van beschermers van mensenrechten om vrij te kunnen handelen en het wereldwijd erkennen van mensenrechten met in het bijzonder de rechten van vrouwen en migranten.¹¹¹

FIDH's mandaat is: *'to contribute to the respect of all the rights defined in the Universal Declaration of Human Rights. FIDH aims at obtaining effective improvements in the protection of victims, the prevention of Human Rights violations and the sanction of their perpetrators.'*¹¹²

Reporters without Borders (RwB)

Reporters without Borders is een internationale Ngo die zich bezig houdt met het beschermen van journalisten en media assistenten die gevangen zijn genomen of vervolgt worden voor hun werkzaamheden. Zij strijden tegen censuur, wetgeving tegen persvrijheid en daarnaast geven ze financiële hulp aan journalisten in nood. Voornamelijk journalisten in oorlogssituaties kunnen rekenen op de hulp van Reporters without Borders.

Reporters without borders stellen dat ze *'Defend journalists and media assistants imprisoned or persecuted for doing their job and exposes the mistreatment and torture of them in many countries. Fights against censorship and laws that undermine press freedom. Gives financial aid each year to 300 or so journalists or media outlets in difficulty (to pay for lawyers, medical care and equipment) as well to the families of imprisoned journalists. Works*

¹¹⁰ <http://www.freedomhouse.org/content/our-history> gezien op 10-5-2012

¹¹¹ <http://www.fidh.org/-FIDH-s-Role-> gezien op 10-5-2012

¹¹² http://www.ngo-monitor.org/article/international_federation_of_human_rights_fidh_paris_ gezien op 10-5-2012

*to improve the safety of journalists, especially those reporting in war zones.*¹¹³

RwB is aanwezig op vijf continenten en heeft kantoren in meerdere landen. De organisatie werkt samen met lokale persgroepen en journalisten. Het is geregistreerd als Franse *non-profit* organisatie en heeft een consulterende functie richting de Verenigde Naties. Naast een informerende rol heeft RwB ook een *on the job* functie. Indien nodig worden medewerkers naar gebieden gestuurd om journalisten te ondersteunen. RwB financiert zichzelf door de verkoop van fotoboeken, kalenders, veilingen, donoren, giften en samenwerkingen met het bedrijfsleven.¹¹⁴

United States Department of State

Het Department of State is geen Ngo maar is een overheidsinstelling die een belangrijke rol speelt in de Amerikaanse diplomatie. Het departement wordt geleid door Hillary Clinton en is als eerste Amerikaanse departement opgericht in 1789. Het departement vervult een aantal belangrijke taken voor de Amerikaanse overheid en burger. Zo heeft zij de taak om burgers en ambassades te beschermen in het buitenland, helpt zij bedrijven in het buitenland en coördineren ze de internationale activiteiten van de andere Amerikaanse departementen.

De Mission Statement van de United States Department of State is als volgt: *'Advance freedom for the benefit of the American people and the international community by helping to build and sustain a more democratic, secure, and prosperous world composed of well-governed states that respond to the needs of their people, reduce widespread poverty, and act responsibly within the international system.'*¹¹⁵

Elk jaar brengt de Department of State een vijfduizend pagina's tellend rapport uit over de toestand van de mensenrechten in 195 landen. Verder brengen zij rapporten uit over de vrijheid van geloof. Deze rapporten worden geschreven door de werknemers van de consulaten en ambassades van de Verenigde Staten. De Department of State is nauw betrokken bij Ngo's in de verschillende landen. Zo kunnen Ngo's bijdragen leveren aan de rapporten die uitgegeven worden door de Department of State. Verder geeft de Department ook fondsen uit waarvan Ngo's kunnen profiteren. Zo worden Ngo's, die strijden voor vrijheid en mogelijkheden in het Midden-Oosten, ondersteund door de Department of State.¹¹⁶

¹¹³ <http://en.rsfs.org/introduction-24-03-2011,32617.html> gezien op 10-5-2012

¹¹⁴ <http://en.rsfs.org/introduction-24-03-2011,32617.html> gezien op 10-5-2012

¹¹⁵ <http://www.state.gov/documents/organization/150505.pdf> gezien op 11-6-2012

¹¹⁶ http://www.ngo-monitor.org/article/u_s_department_of_state gezien op 10-5-2012

Middle East Research and Information Project (MERIP)

De Middle East Research and Information Project werd in 1971 opgericht met als doel om aan bestaande media informatie te verschaffen over het Midden Oosten. De artikelen geschreven door deze organisatie worden op regelmatige basis in rapportvorm gepubliceerd. MERIP is een *non-profit* organisatie die zijn standplaats in Washington D.C. heeft. Deze Ngo stelt dat het geen banden heeft met religieuze en politieke organisaties in de Verenigde Staten of waar ook te wereld. Het grootste gedeelte van hun inkomen komt uit abonnementen op *Middle East Report*, kleine giften van Europese en Amerikaanse fondsen en giften van lezers.

Over hun *Middle East Report* zeggen ze: ' *Middle East Report provides news and perspectives about the Middle East not available from mainstream news sources. The magazine has developed a reputation for independent analysis of events and developments in the Middle East. Understanding of the Middle East in the United States and Europe is limited and plagued by stereotypes and misconceptions. MERIP successfully addresses these limitations by addressing a broad range of social, political and cultural issues, and by soliciting writings and views from authors from the Middle East not often read in the West.*'¹¹⁷

Het Middle East Report is ondanks dat het gemaakt wordt in de Verenigde Staten niet voorzichtig met zijn kritiek op de VS. Ondanks dat het blad informeert over het Midden Oosten is de circulatie daar volgens de MERIP beperkt. Ze stellen wel dat het blad trouw wordt gelezen door Arabische intellectuelen. Het blad komt vier keer per jaar uit en veel van de rapporten zijn gericht op een bepaald thema.¹¹⁸

4.2 Analyse rapporten 2003

In deze paragraaf zal ik de rapporten en artikelen van zes organisaties analyseren. Ik zal opzoek gaan naar berichtgeving over de protesten in maart 2003. Ik zal de volgende zes organisaties met bijbehorende rapporten analyseren:

1. Amnesty International, (*Amnesty International Report 2004 –Egypt*).
2. Freedom House, (*Freedom in the World – Egypt (2004)*)
3. Human Rights Watch, (*Security Forces Abuse of Anti-War Demonstrators, 6-11 2003*)

¹¹⁷ <http://www.merip.org/about> gezien op 10-5-2012

¹¹⁸ Ibid.

4. Reporters without Borders, (*Reporters without Borders Annual Report 2004 – Egypt*)
5. United States Department of State, (*Country Report on Human Rights Practise 2003, 25-2-2004*)
6. Paul Scherm voor Middle East Research and Information Project, (*Egypt Struggles to Control Anti-War Protests, 31-3-2003*)

Sommige rapporten en artikelen zijn direct na de protesten van maart 2003 geschreven. Deze rapporten hebben als hoofdonderwerp de protesten. Andere rapporten beschrijven een heel jaar en daarin zijn de protesten tegen de oorlog slechts een onderdeel van het hele rapport. Ik zal in het verloop van deze paragraaf de berichtgeving omtrent de protesten van maart 2003 weergeven. Hierbij zal ik de structuur van de hierboven genoemde organisaties en rapporten aanhouden.

Amnesty International

Amnesty International (IA) heeft een vier pagina's tellend rapport geschreven over het jaar 2003. De focus van AI ligt voornamelijk op de gevangenen, die volgens hen, onterecht behandeld worden. Over de gevangenen wordt vaak niet geschreven waarom ze vastzitten, dit moet de lezer blijkbaar zelf uitzoeken. De berichtgeving, over de anti-oorlog demonstraties in maart 2003, bestaat uit slechts twee korte paragrafen. Deze twee stukken gaan over de gevangenneming van protestanten:

*'In the first half of the year, hundreds of people, including lawyers, journalists, members of Parliament, academics and students associated with the movement protesting against the war on Iraq were detained, the majority for participating in unauthorized demonstrations. Some were held for several weeks in administrative detention under emergency legislation. Many alleged that they were tortured or ill-treated in detention.'*¹¹⁹

Specifieker gaan ze in op de behandeling van Ramiz Gihad, die samen met zes andere protestanten, gearresteerd werd voor het gebouw van de *Egyptian Journalists Union* in Caïro. Zij waren aan het protesteren tegen de oorlog in Irak. Hij zou slecht behandeld zijn in de gevangenis en daarbij ook gemarteld zijn. De berichtgeving is niet meer dan een zin over de protesten en waar ze waren. Het wordt niet duidelijk hoe er geprotesteerd werd maar het is aannemelijk dat het hier gaat om traditionele vormen van protest.

¹¹⁹ Amnesty International, *Amnesty International Report 2004 –Egypt*, (2004) 2.

Freedom House

Freedom House (FH) begint hun rapport met een beoordeling van de vrijheid in Egypte. Ze geven *Political Rights* en *Civil Rights* een zes. Verder stellen ze dat het land niet vrij is. In hun overview stellen ze dat de oorlog in Irak en de Amerikaanse eis voor democratisering hebben gezorgd voor een toenemende wens van academici, journalisten en politieke oppositie om politieke veranderingen te bewerkstelligen. Ook in dit korte rapport wordt relatief weinig ingegaan op de protesten van maart 2003. Wel wordt beschreven hoe de protesten verliepen en wat het gevolg was voor de protestanten.

*'The Government's stated position of neutrality in the conflict between Iraq and the U.S. –led coalition exacerbated public anger. In the weeks leading up to the coalition invasion of Iraq in March, small-scale rallies ostensibly organized to protest the war became venues for protesting the government's performance at home. The authorities reacted by deploying riot police to contain illegal demonstrations and arresting dozens of activists suspected of organizing them, while allowing a number of docile, officially sanctioned antiwar rallies. After an estimated 20.000 people gathered in Cairo on the first day of the war to demonstrate against the invasion, thousands of riot police were deployed to prevent a repeat.'*¹²⁰

Freedom House stelt verder dat de oppositie in Egypte nog zwak en ineffectief is. Verder bestaat er geen persvrijheid. Dit alles komt doordat de regering alle macht in handen heeft en daardoor kunnen ze de oppositie verbieden en de pers beïnvloeden. Deze pers kent een sterke vorm van censuur en daarom is het niet aannemelijk dat de oppositie kan communiceren via de pers. De pers in Egypte moet zich houden aan de reglementen van de Press Law, the Publications Law en andere codes. Er bestaat andere wetgeving die meer indruist op persoonlijke vrijheden. Zo geeft de Emergency law de overheid de mogelijkheid om ' *to wiretap telephones, intercept mail, and search persons and places without warrants.*'¹²¹ Deze wetgeving geeft aan dat de Egyptische overheid al bezig is met nieuwe mogelijkheden om communicatie te monitoren. Het zouden immers mogelijkheden tot protest kunnen zijn.

¹²⁰ Freedom House, *Freedom in the World – Egypt*, (2004) 2.

¹²¹ *Ibid.*, 6.

In dit rapport wordt dus weinig geschreven over de protesten van maart 2003. Naast een korte beschrijving van de protesten wordt ook stil gestaan bij de mogelijkheden die het Internet en telefonie bieden. Al spreekt FH hier nog over e-mail en vaste telefonie.

Human Rights Watch

Human Rights Watch (HRW) komt in tegenstelling tot de eerste twee organisaties met een rapport dat volledig gewijd is aan de protesten van maart 2003. Zoals de titel al aangeeft gaat het voornamelijk over de misdragingen van de *Security Forces* tijdens deze protesten. In speciale hoofdstukken gaat HRW in op de; *excessive use of force, arbitrary arrest and detention, torture and other mistreatment in detention, failure to provide adequate medical treatment* en als laatst op *torture and ill-treatment of children and detention of children with adults*.¹²² Het rapport gaat uitgebreid in op de gebeurtenissen van 20 en 21 maart 2003. Ze beschrijven wie, waar en hoe er gedemonstreerd werd en wat de gevolgen voor de demonstranten waren.

*'What might have been a typical demonstration involving several hundred protestors cordoned and outnumbered by riot police with shields and batons grew as groupings of other demonstrators pushed their way into the square. Chants and slogans also criticized the government of President Hosni Mubarak. Some confrontations between security forces and demonstrators occurred, particularly when police blocked efforts by some protestors to march to the nearby United States and United Kingdom embassies, but for the most part demonstrators and security forces alike reportedly behaved with restraint and acted to prevent any escalation of violent confrontation. For about twelve hours al-Tahrir Square belonged to the demonstrators'*¹²³

In de gedetailleerde beschrijving van de demonstraties komen verschillende vormen van protest voor. De demonstranten gebruikten sit-ins, protestmarsen, liederen en leuzen om hun onvrede duidelijk te maken. Verzamelplaatsen van de demonstranten waren vaak moskeeën en universiteiten. Dit zijn allemaal kenmerken van traditioneel protest.

Het rapport gaat ook in op de rol van de in Qatar gevestigde televisiezender Al-Jazeera dat via satellieten in Egypte te ontvangen is. Al-Jazeera deed verslag van de protesten en volgens HRW werden demonstranten door deze beelden gemobiliseerd. Mirvat, een

¹²² Human Rights Watch, *Security Forces Abuse of Anti-War Demonstrators*, (6-11 2003) 1.

¹²³ Ibid. 4.

Egyptische journalist, beschrijft in het HRW rapport hoe media een rol speelde en de belangen die daarbij horen.

*'The scene at the BAR association was pretty boring, actually, and I had no problem joining the group sitting in front and getting the run-down on what happened. But people were saying that they expected trouble. They were worried because there was no television media there. They asked me to call some friends in TV, i called a friend at Al-Jazeera.'*¹²⁴

Uiteindelijk zullen er heftige confrontaties komen tussen de vredige demonstranten en de in burger geklede *security forces*. Ook de journalist van al-Jazeera moet het ontgelden zo beschrijft Mirvat *'My friend from al-Jazeera came over the wall into the garden. She said the thugs had run at her and snatched her bags and took the videocamera from her cameraman.'*¹²⁵ Het was duidelijk dat er geen verslag gedaan mocht worden van het geweld tegen de demonstranten.

In het verslag van de ooggetuigen wordt duidelijk dat hier voornamelijk sprake is van traditioneel protest. De mensen verzamelen zich op traditionele plekken, zoals moskeeën en universiteiten, om deel te nemen aan traditionele vormen van protest. In het rapport wordt nog geen melding gemaakt van moderne vormen van communicatie. De dialoog bij de universiteiten en moskeeën lijkt, gezien dit rapport, de belangrijkste vorm van mobilisatie. De enige vorm van moderne mobilisatie is de hierboven genoemde satelliet zender al-Jazeera.

Reporters without Borders.

Het rapport van Reporters without Borders (RwB) begint met de zin *'The war in Iraq revealed the desire of Egyptians for more press freedom but also their government's strict censorship.'*¹²⁶ Vervolgens gaat het rapport in op het verbod van de overheid aan de media om niets te publiceren wat *'might inflame an already angry Egyptian public or harm realtions with the United States.'*¹²⁷ De focus van het rapport van RwB ligt op de rol van journalisten en de rechten die zij hebben. Veel aandacht gaat naar de censuur die door de overheid opgelegd wordt aan de media. *'All papers (pro-government, opposition or independent) censored themselves on matters involving the president and his aides, the justice system, the armed forces and religion.'*¹²⁸ Toch zijn er journalisten die openlijk kritiek uiten op het beleid van

¹²⁴ Human Rights Watch, *Security Forces Abuse of Anti-War Demonstrators*, (6-11 2003) 9.

¹²⁵ Ibid.,10.

¹²⁶ Reporters without Borders, *Reporters without Borders Annual Report 2004 – Egypt*, (2004) 1.

¹²⁷ Ibid., 2.

¹²⁸ Ibid.

Mubarak en zijn band met de Verenigde Staten. Het rapport vermeld ook kort dat journalisten, net als honderden anti-oorlog demonstranten, opgepakt werden.

Het rapport besteedt aandacht aan journalisten die betrokken waren bij de demonstraties van maart 2003 en de acties van de Egyptische overheid of politie tegen hen. Zo wordt Hossam el-Hamalawy, journalist voor The Los Angeles Times, gearresteerd en pas vrijgelaten als hij belooft niet te zullen schrijven over de protesten of daar deel aan te nemen. Meerdere journalisten werden tijdens de demonstraties aangevallen door de *security forces* in burger. Naast lichamelijke mishandelingen werden ook hun camera's en notities afgenomen. Het gaat hier om journalisten voor dagbladen maar ook om journalisten voor bijvoorbeeld al-Jazeera. Opvallend is dat het hier alleen gaat over journalisten die publiceren op papier of via tv-zenders.

Reporters without Borders spreekt in hun rapport niet over censuur op Internetsites of andere vormen van moderne media. De volgende alinea is hiervoor typerend: *'the London based daily Al-Quds Al-Arabi, which is distributed throughout the Middle East, was banned from newsstands in August and, for the first time, its subscription customers were cut off.'*¹²⁹ De mogelijkheid dat mensen niet meer bij informatie van een *publisher* kunnen komen klinkt ouderwets maar in het rapport van 2003 is dit de stand van zaken. Reporters without Borders besteedt alleen aandacht aan de traditionelere vormen van verslaggeving. Verder besteden ze zeer weinig aandacht aan het verloop van de 2003 demonstraties.

United States Department of State

Het Department of State publiceert elk jaar een omvangrijk rapport over mensenrechten in Egypte. Er wordt uitvoering stil gestaan bij de verschillende soorten onrecht die de staat Egypte zijn burgers heeft aangedaan. In elk themagebied, zoals *Freedom of Speech* en *Disappearance*, worden de gebeurtenissen per dag weergegeven. Veel van deze themagebieden waren niet van belang voor mijn onderzoek. Mijn analyse gaat daarom voornamelijk over *Freedom of Speech* en *Freedom of Assembly*. Net als bij Amnesty International wordt er aandacht aan de zaak van Ramez Gihad besteed.

Kort worden de anti-oorlog demonstraties besproken. Hierbij wordt geen aandacht besteed aan de protesten an sich maar spreekt The Department of State alleen over de

¹²⁹ Reporters without Borders, *Reporters without Borders Annual Report 2004 – Egypt*, (2004) 6.

slachtoffers van deze protesten. De cijfers worden ontleend aan het eerder besproken rapport van Human Right Watch.

In dit rapport wordt ook stilgestaan bij de Emergency Laws, die de overheid de mogelijkheid geeft om *political activists, suspected subversives, journalists, foreigners and writers* onder surveillance te plaatsen. *Security agencies* hebben het recht om correspondentie (voornamelijk internationale post) en huizen te onderzoeken. Kanttekening is de nieuwe telecommunicatie wet die stelt dat alleen nog maar met *court order* telefoons en Internet getapt mogen worden.¹³⁰ The Department of State stelt echter dat dit zelden gebeurt: de wet wordt systematische misbruikt door de overheid.

Opvallend is dat er weinig aandacht door The Department of State wordt besteed aan de protesten gericht tegen de Verenigde Staten. Slechts twee alinea's gaan over de protesten op straat. Hierin is opvallend dat, in vergelijking met de andere rapporten, de demonstranten veroordeeld worden voor hun protesten. *'In a number of unauthorized demonstrations, police detained suspected organizers, some of whom alleged mistreatment while in detention. On March 20-21, at the launch of the military campaign in Iraq, thousands of demonstrators convened in Tahrir and Abdel Moneim Riad squares in Central Cairo. Many of the demonstrators were violent and clashed with police.'*¹³¹

The Department of State besteedt opvallend weinig aandacht aan de demonstraties gericht tegen de Verenigde Staten en de inval in Irak. Slechts de situatie van enkele journalisten wordt besproken en wat nog opvallender is, is de gekleurdheid van het rapport aangaande de demonstraties. Het enorme rapport besteedt geen aandacht aan de mobilisatie en de actoren van de demonstraties. Alleen wordt er kort aangegeven dat het gaat om straatprotesten op traditionele plekken van protest.

Middle East Research and Information Project

Het Middle East Research and Information Project (MERIP) heeft een kort artikel geschreven over de anti-oorlog protesten in maart 2003. In dit artikel wordt van alle zes rapporten en artikelen het uitvoerigst gesproken over de protesten en demonstraties. Ze gaan in op de acties van de demonstranten en de reacties van de regering.

Over de organisatie van de demonstratie zegt het artikel: *'The protest had originally been scheduled for 1 pm on 'the day after America begins bombing,' according to the e-mail*

¹³⁰ United States Department of State, *Country Report on Human Rights Practise 2003*, (25-2-2004)

¹³¹ Ibid.

*and text messages circulated in advance. Events began early when a few hundred students from the tony American University in Cairo (AUC) made their way to the Omar Makram mosque on the far edge of the square, about as close to the US Embassy as anyone was allowed to go that day. The students were soon joined by a small contingent of Muslim Brothers who conducted a symbolic prayer overseen by their Supreme Guide Mamoun al-Hodeibi. Security forces closely hemmed in what looked set to become the usual symbolic demonstration.*¹³²

De demonstraties werden gekenmerkt door traditionele vormen van protest. Er waren *sit-ins*, protestmarsen, protestliederen en spreuken zoals ‘*Mubarak! Leave! Leave!*’. Ook werden er anti-oorlog cartoons getekend door beroemde Egyptische karikatuurtekenaars. De demonstranten kwamen voornamelijk samen op universiteitsterreinen en bij moskeeën. Zo kwamen mensen samen op 21 maart bij de al-Azhar moskee. MERIP schrijft hierover: ‘*The demonstration on March 21 began in Islamic Cairo at the al-Azhar mosque. Following a quick sermon by the state's leading cleric, Muhammad al-Sayyid Tantawi, in which he spoke vaguely about solidarity with the Iraqi people in the face of their hardships, the chants and slogans began immediately.*’¹³³

MERIP stelt verder dat [het](#) protest van maart 2003 een teken is dat de Egyptenaren weer de straat op gaan om te protesteren. Zij duiden het aan met ‘*Maturing Street Politics*’. Ze stellen dat de overheid van Egypte rekening moet gaan houden met massalere protesten met nationale belangen. Er wordt weinig aandacht besteed aan de rol van SMS en E-mail ondanks dat het kort genoemd wordt. De belangrijkste elementen voor mobilisatie blijven volgens dit artikel toch de universiteiten en de moskeeën. Hier wordt het startsein gegeven tot traditionele vormen van protest.

Samenvattend kan gezegd worden dat de zes rapporten weinig aandacht besteden aan de protesten in maart 2003. Wanneer er over geschreven wordt gaat het vaak over de arrestaties en mishandelingen waarvan journalisten slachtoffer zijn geworden. Wanneer er wel aandacht aan besteed wordt gaat het vaak over de straatprotesten die plaatsvonden op het Tahrirplein of bij één van de omliggende moskeeën. De protesten zijn hoofdzakelijk traditioneel te noemen. *Sit-ins*, liederen, slogans, cartoons en protestmarsen zijn kenmerken van traditioneel protest.

¹³² Paul Scherm, ‘Egypt Struggles to Control Anti-War Protests’, *Middle East Research and Information Project* (31-3-2003) 1.

¹³³ Scherm, ‘Egypt Struggles to Control Anti-War Protests’, 1.

Er wordt slechts kort stilgestaan bij de mogelijkheden van mobiele telefonie en het Internet. Deze vormen spelen slechts een kleine rol in de protesten van maart 2003.

4.3 Analyse rapporten 2008

In dit hoofdstuk zal ik de rapporten en artikelen van zes organisaties analyseren. Ik zal onderzoek gaan naar berichtgeving over de protesten in april 2008. De volgende zes organisaties met bijbehorende rapporten heb ik geanalyseerd:

1. Amnesty International, (*Amnesty International Report 2008 –Egypt*) en (*Amnesty International Report 2009 –Egypt*)
2. Freedom House, (*Freedom in the World – Egypt 2008*) en (*Freedom in the World – Egypt 2009*)
3. Human Rights Watch, (*World Report 2009*), (*Egypt: Investigate Police Use of Force at Protests 11-4-2008*) en (*Egypt: Satellite Company Punished for Protest Footage*)
4. FIDH, (*Brutal Assault on Egyptian Civilians in Mahalla Northern Egypt, 9-4-2008*) en (*Observery for the Protection of Human Rights Defenders Annual report 2009 – Egypt*)
5. Reporters without Borders, (*Reporters without Borders Annual report 2008*) en (*Internet: a weapon of mass revolution?*)
6. United States Department of State, (*Country Report on Human Rights Practise 2008*)

Sommige rapporten en artikelen zijn direct na de protesten van april 2008 geschreven. Deze rapporten hebben als hoofdonderwerp de protesten. Andere rapporten beschrijven een heel jaar en daarin zijn de protesten in Mahalla slechts een onderdeel van het hele rapport. In sommige gevallen heb ik zowel het rapport van 2008 als 2009 geanalyseerd. Dit heb ik gedaan om een zo volledige mogelijke analyse te kunnen maken. Ik zal in het verloop van deze paragraaf de berichtgeving omtrent de protesten van april 2008 weergeven. Hierbij zal ik de structuur van de hierboven genoemde organisaties en rapporten aanhouden.

Amnesty International

Amnesty International (AI) beschrijft 2008 als het jaar met de grootste golf van protesten van de afgelopen paar decennia. *‘Involving public and private sector workers, the authorities closed an independent group defending worker’s rights. The strikes, sparked by rising living*

*costs, growing poverty and other grievances, coincided with political protests by the Muslim Brotherhood, the largest opposition force, and secular opposition groups campaigning for democratic reforms. Political activists, journalists and bloggers were jailed for peacefully expressing their views.*¹³⁴ Vooral deze laatste zin is interessant. Er wordt namelijk gesproken over bloggers, een term die nog niet eerder gebruikt/bekend was in 2003. AI spreekt ook over video's, die online door bloggers worden geplaatst waarop de martelingen te zien zijn, die protestanten ondergaan nadat ze zijn opgepakt. In 2007 zal de eerste Egyptische blogger opgepakt worden wegens het verspreiden van zijn politieke visie. Karim Amer wordt veroordeeld voor: *'spreading information disruptive of public order and damaging to the country's reputation; incitement to hate Islam and defaming the President.'*¹³⁵

Amnesty International behandelt de protesten van 6-7 april vooral onder het kopje *Freedom of assembly and association*. Hier wordt verteld dat de overheid de stakingen verbod. Deze protesten gingen ondanks het verbod toch door. Opvallend is de samenwerking en sympathie die er tussen de online activisten en de arbeiders was. AI heeft het over *'6 April youth group – a collective of bloggers, activists and others – who called for a general strike on 6 April to support striking textile workers in Mahalla.'* Internet protest komt op de radar van de Egyptische overheid aangezien ze protest gerelateerd websites gaan blokkeren en ook worden bloggers, die kritiek hebben op de overheid, gevangen genomen. AI schrijft weinig over de 'on the ground' protesten in Mahalla el-Kubra, al maken ze wel melding van beide vormen van protest. Zowel het traditionele (stakingen) als het moderne (bloggers) worden genoemd in de rapporten.

Freedom House

Freedom House (FH) begint het 2008 rapport zoals ze met al hun rapporten doen: ze geven het land een cijfer. Egypte krijgt een zes voor *Political Rights* en een vijf voor *Civil Liberties*. Ze concluderen dat het land niet vrij is. Dit heeft vooral te maken met de verlenging van de Emergency Laws. De Egyptische overheid heeft invloed op alle *privately owned publications* omdat ze een monopolie op de distributie en het printen hebben.¹³⁶ *'The three leading daily newspapers are state owned, and their editors are appointed by the president. Foreign publications and Egyptian publications registered abroad are subject to direct government*

¹³⁴ Amnesty International, *Amnesty International Report 2008 –Egypt*, (2008) 2.

¹³⁵ *Ibid.*, 5.

¹³⁶ Freedom House, *Freedom in the World – Egypt 2009*, (2009)

*censorship. Several private satellite television stations have been established, but their programming is subject to state influence.*¹³⁷

Freedom House stelt dat: *'The (Egyptian) government does not significantly restrict or monitor Internet use, but follows online media closely and punishes bloggers for perceived transgressions'* Blogger Abedl Kareem Nabil Suleiman en verscheidene andere bloggers werden volgens FH in 2008 opgesloten.¹³⁸

Verder heeft Freedom House het over de uit 2003 stammende *Unified Labor Law*, die stakingen, gerelateerd aan *non-strategic industries*, verbiedt. Ook moeten arbeiders, wanneer ze willen staken, toestemming vragen aan de *Egyptian Trade Union Federation*. Deze federatie wordt gecontroleerd door de overheid en is de enige vakbond waar arbeiders zich bij kunnen en mogen aansluiten. Ondanks deze maatregelen neemt het aantal stakingen sinds 2006 toe. Freedom House zegt hierover: *'The strikes continued throughout 2008 and began to increase in scope from local to the national level. The government has used a mix of threats, arrests and concessions to cope with the work stoppages. In April, the police forcefully shut down a labour protest in Mahalla, an industrial town north of Caïro where many labour actions have been organized.'*¹³⁹

Afgezien van deze laatste zin wordt er niets geschreven over de daadwerkelijke protesten in april 2008. Ze worden door Freedom House slechts als onderdeel gezien van een grotere golf van protesten. Het rapport geeft aan dat de bevolking van Egypte meer bereid is om te gaan staken en dat de overheid daarop reageert door de teugels sterker in handen te nemen.

Human Rights Watch

Human Rights Watch (HRW) heeft naast hun standaard jaarrapport ook twee artikelen uitgebracht over de situatie in Mahalla el-Kubra. Deze twee rapporten gaan respectievelijk over de misdragingen van politieagenten ten tijde van de protesten en over het sluiten van een satellietzender omdat ze beelden van het protest uitzonden. Volgens HRW gedragen de *security forces* zich buitenproportioneel. Over de protesten in Mahalla zeggen ze het volgende:

¹³⁷ Freedom House, *Freedom in the World – Egypt 2009*, (2009)

¹³⁸ Ibid.

¹³⁹ Ibid.

*'On April 6-7 security forces prevented workers from striking in the city of Mahalla, and violently dispersed protests against food costs, wounding more than 100 people and apparently killing a 15-year-old bystander. Security forces acting with impunity preventing strikes, violently dispersed demonstrations, and harassed and in some cases tortured rights activists. Journalists, activists, and hundreds of members of the Muslim Brotherhood were jailed.'*¹⁴⁰

HRW besteedt veel aandacht aan de wetgeving die Saoedi Arabië en Egypte hebben aangenomen. Hierin staat dat satellietzenders verboden mogen worden als ze *'negatively affect social peace, national unity, public order, and public morals'* of *'defame leaders, or national and religious symbols'* beelden uitzenden.¹⁴¹ Caïro News Corporation moest sluiten nadat het beelden van de protesten had doorgegeven aan Al-Jazeera. CNC zorgt verder voor de uitzendmogelijkheden van BBC en CNN in Egypte. Ook neemt de overheid maatregelen met betrekking tot het gebruik van Internet. Internetcafégebruikers, een groot deel van de Internetgebruikers in Egypte, moeten gedetailleerde informatie achter laten als ze gebruik willen maken van het Internet.¹⁴² HRW spreekt ook over gebruikers van de sociale netwerksite Facebook en bloggers die gevangen worden genomen omdat ze oproepen tot stakingen. Veel van deze gevangen zijn aangesloten bij de *'6 April Youth'*.

Over de demonstraties schrijft HRW dat ze plaatsvonden in de industriestad Mahalla. Deze demonstraties waren wijdverspreid en soms gewelddadig maar de reactie van de *Security forces* was te agressief. Na de werkshift gingen duizenden arbeiders de straat op om te protesteren. Volgens HRW speelt de sociale beweging Kifaya een belangrijke rol in de mobilisatie.

*'Kifaya had called for nationwide strikes against recent price hikes and on April 3 said it would support demonstrations to be held in Giza, just outside Caïro, in solidarity with the Mahalla workers' planned strike on April 6. Kifaya founder Abdel-Halim Qandil told the media that police have arrested more than 50 Kifaya members since protests in Mahalla began on April 6.'*¹⁴³

In de drie rapporten/ artikelen van Human Right Watch wordt over zowel traditioneel protest als social media protest gesproken. De arbeiders met hun meer traditionele vormen van protest komen samen met de Kifaya beweging wat later de 6 April Youth beweging

¹⁴⁰ Human Rights Watch, *World Report 2009*, (2009) 1.

¹⁴¹ Human Rights Watch, *Egypte: Satellite Company Punished for Protest Footage*, (24-5-2008)

¹⁴² Human Rights Watch, *World Report 2009*, (2009) 2.

¹⁴³ Human Rights Watch, *Egypt: Investigate Police Use of Force at Protests*, (11-4-2008) 2.

genoemd wordt. Een sterke focus blijft toch liggen op de misdaden van de *security forces* en de overheid

FIDH

FIDH gaat net als Human Right Watch in op de misdaden van de *security forces* en de overheid. *'Police put down brutally demonstrations organised in support of a labour movement of textile workers in Mahalla, and dispersed violently the ensuing protests against rising food costs and corruption. Two persons were killed by shots fired by the police, and about 258 persons were arrested, including several bloggers.'*¹⁴⁴ De overheid en de politie waren dus zowel online als offline actief om de demonstraties en stakingen te stoppen. FIDH stelt dat enkele tientallen van de protestanten in de gevangenis mishandeld werden. Hiervan zijn ook videobeelden gemaakt die op Internet terug te vinden zijn. Deze beelden zouden kunnen bijdragen aan de onvrede ten opzichte van de overheid en de politie.

FIDH spreekt over duizenden mensen die protesteerden op straat. Zij vernielde openbare bezittingen en verscheurde ook portretten van Mubarak. Beelden van politiegeweld en burgerslachtoffers waren te zien op lokale media. FIDH spreekt niet over Kifaya of andere Internet bewegingen. Zij zien deze demonstraties als stakingen van de arbeidersbeweging in Mahalla. Ze gaan niet in op het gebruik van media als mobiliserende factor voor deze protesten. Er wordt alleen gesproken over de misdaden gepleegd door de overheid. FIDH geeft daarnaast aan de overheid advies hoe te handelen.

Reporters without Borders

Reporters without Borders (RwB) is de enige organisatie die aandacht besteedt aan de mogelijkheden van het Internet met betrekking tot protest. In hun jaarlijkse rapport wordt al een heel stuk aan Internet gewijd maar daarnaast hebben ze ook een heel artikel gepubliceerd over de rol van Internet tijdens de protesten in Mahalla. Over Internet zeggen ze het volgende: *'Internet has enabled journalists and bloggers to report anything that cannot be mentioned in the printed media. The power of Internet was also shown by the unprecedented arrest and imprisonment of two government officials for torturing prisoners after the results of their actions were shown in a video posted online.'*¹⁴⁵ Naast de kracht van Internet spreken ze ook

¹⁴⁴ FIDH, *Observatory for the protection of Human Rights Defenders Annual Report 2009 Egypt*, (2009) 1.

¹⁴⁵ Reporters without Borders, *Reporters without Borders Annual report 2008*, (2009) 3.

over de gevolgen voor bloggers. Ze noemen twee Egyptische bloggers waarvan vooral Kareem Amer belangrijk is. Volgens RwB *'did he become the Symbol of online repression for the country's bloggers.'*¹⁴⁶

Volgers Reporters without Borders is Internetprotest in opkomst sinds de verkiezingen van 2005 en trekt het steeds meer mensen aan. Blogs geven de mensen de mogelijkheid om vrijer te spreken. In hun artikel *Internet: A weapon of mass revolution* (2008) stellen ze dat: *'Egypt experienced two different 6 Aprils 2008. One involved a strike called by workers at Egypt's biggest textile factory in Mahalla. Workers stayed home to protest against their working conditions. Later, Cairo bloggers spread the strikers' message and formed themselves into the '6 April group' on Facebook. As a result '6 April' came to stand for a movement gathering supporters of all political learning's.'*¹⁴⁷ De kracht van online protest zit hem volgens RwB in het feit dat je kan afspreken via het Internet. Je kan zo protesten plannen.

Een andere interessante quote is over sociale netwerken en protest: *'social networking sites can be used as a means of getting out protest messages and the Internet represents an invaluable space for the new Egyptian generation since it is gradually replacing the unions and political campaigning in the universities. The Internet helps us to make our protest better known, according to a 6 April blogger.'*¹⁴⁸ Hoewel de protesten in 2008 weinig concrete verbeteringen heeft opgebracht geeft het toch aan dat de jeugd in ieder geval bereid is om te protesteren en dat ze actief betrokken zijn bij de politiek van hun land.

Naast het oproepen van protesten en het mobiliseren ziet RwB ook een beschrijvende rol voor social media. Zij geven het voorbeeld van Kareem El-Beheiri, die gearresteerd werd na het beschrijven van de protesten in Mahalla. Doordat hij heel direct en snel weergaf wat er daadwerkelijk gebeurde in Mahalla konden andere zien hoe het is om in de politiestaat Egypte te wonen. Hij werd uiteindelijk gearresteerd na een dag van blogs publiceren omdat zijn blogs aan zouden zetten tot protest.¹⁴⁹

Reporters without Borders besteedt weinig aandacht aan het 'on the ground' demonstreren en staken maar zijn zich erg bewust van de kracht van het Internet en de rol die het speelde bij de protesten in Mahalla. Als één van de weinige organisaties dichten zij '6 April youth group' een belangrijke rol toe. Het is meer dan een 'Facebookverhaaltje'. Het geeft aan dat de jeugd ontevreden is en bereid is om te protesteren voor hun idealen.

¹⁴⁶ Reporters without Borders, *Reporters without Borders Annual report 2008*, (2009) 3.

¹⁴⁷ Reporters without Borders, *Internet: a weapon of mass revolution?*, (2009) 1.

¹⁴⁸ Ibid., 2.

¹⁴⁹ Ibid.

United States Department of State

Het Department of State brengt elk jaar een omvangrijk rapport uit over mensenrechten in Egypte. Er wordt uitvoering stil gestaan bij de verschillende soorten onrechten die de staat Egypte zijn burgers heeft aangedaan. In elk themagebied, zoals *Freedom of Speech* en *Disappearance*, worden de verhandelingen per dag weergegeven. Veel van deze themagebieden waren niet van belang voor mijn onderzoek. Van belang is het stuk over Internet Freedom. The Department of State stelt dat: *'Approximately 10 million persons had access to the Internet, which the government actively promoted through low-cost access. There were reportedly more than 160.000 bloggers in the country. The government blocked access to some websites and monitored the Internet during the year.'* Verderop stellen ze *'The government blocked websites discussing the April 6-7 Mahalla clashes. Also, on May 4, a government-owned Internet service provider blocked the website of the opposition movement Kefaya.'*¹⁵⁰

Naast deze berichtgeving van online bewegingen heeft The Department of State het ook over de straatprotesten. Ze zouden, terwijl niet toegestaan door de overheid, toch plaats hebben gevonden in Mahalla. Tijdens deze protesten gooiden demonstranten met Molotov cocktails en stenen. Het rapport vervolgt met de opsomming van de aantal gevangen genomen activisten.¹⁵¹

Opvallend is dat er weinig aandacht door The Department of State besteed wordt aan de protesten in Mahalla. Slechts twee stukjes gaan over de 'on the ground' protesten op straat en online. Hierin is opvallend dat in vergelijking met de andere rapporten de demonstranten veroordeeld worden voor hun protesten. Verder is het interessant om te zien dat het rapport ook meer aandacht besteed aan de rol van Internet en zijn gebruikers. The Department of State blijft vooral aandacht besteden aan gevangenen in Egypte en hun lot tijdens hun processen. Het enorme rapport besteedt geen aandacht aan de mobilisatie en de actoren van de demonstraties. Er wordt alleen kort aangegeven dat het gaat om straatprotesten op traditionele plekken van protest.

Samenvattend kan gezegd worden dat de zes Ngo's weinig aandacht besteden aan de protesten in april 2008. Wanneer er over geschreven wordt gaat het vaak over de arrestaties en

¹⁵⁰ United States Department of State, *Country Report on Human Rights Practise 2008*, (2008)

¹⁵¹ Ibid.

mishandelingen waarvan journalisten slachtoffer zijn geworden. Wanneer er aandacht besteed wordt gaat het vaak over de stakingen in Mahalla. Toch zijn er al enkele tekenen van social media protest. Opvallend is dat Reporters without Borders een heel rapport wijdt aan de mogelijkheden van dit fenomeen. Er wordt stil gestaan bij bewegingen die voornamelijk online protesteren zoals ‘6 April’ en ‘Kifaya’. Ondanks het feit dat de demonstraties weinig gevolgen hadden op korte termijn, had de samenwerking tussen de Internetjeugd en de arbeiderspartijen grote gevolgen voor de toekomst, zoals vandaag de dag zou blijken.

4.4 Analyse rapporten 2011

In deze paragraaf zal ik de rapporten en artikelen van zes organisaties analyseren. Ik zal op zoek gaan naar berichtgeving over de protesten in januari en februari 2011. Deze protesten staan beter bekend als de Arabische Lente. Ik zal de volgende zes organisaties met bijbehorende rapporten analyseren:

1. Amnesty International, (*Amnesty International Annual Report 2011 Egypt*), (*Amnesty International Report 2011: State of Human rights in the Middle East and North Africa, January tot mid-April 2011*), (*Year of rebellion: The state of Human Rights in the Middle East and North Africa*)
2. Freedom House, (*Freedom in the World –Egypt 2012*)
3. Human Rights Watch, (*World report 2012 Egypt*)
4. FIDH, (*The Price of Hope: human rights abuse during the Egyptian Revolution, January/February 2011*)
5. Reporters without Borders, (*Internet enemies 2011: countries under surveillance –Egypt*), (*Upheaval in the Arab World*)
6. Middle East Research and Information Project, (*The praxis of the Egyptian Revolution*)

Sommige rapporten en artikelen zijn direct na de protesten van 2011 geschreven. Deze rapporten hebben als hoofdonderwerp de revolutie. Andere rapporten beschrijven een heel jaar maar in tegenstelling tot de voorgaande rapporten (waar de protesten een kleine rol speelden) speelt ook hier de Arabische Lente een belangrijke rol. Er is een grote verscheidenheid aan publicaties verschenen na de demonstraties in 2011 en het was daarom belangrijk een select aantal rapporten te analyseren. Hierdoor loopt de vergelijking met de andere golven van protest straks niet scheef. Ik zal in het verloop van deze paragraaf de

berichtgeving omtrent de achttien dagen van protest in januari en februari analyseren. Hierbij zal ik de structuur van de hierboven genoemde organisaties en rapporten aanhouden.

Amnesty International

Amnesty International (AI) maakt melding van een toenemend aantal protestanten in Egypte. Op 25 januari begon het met enkele duizenden, vervolgens honderdduizenden en uiteindelijk gingen miljoenen Egyptenaren de straat op om te protesteren. Opvallend is dat deze aantallen alleen betrekking hebben op straatprotesten. Verder hebben ze het over duizenden protestanten die hun kamp hadden opgeslagen op het Tahrirplein. In het verloop van het *Year of Rebellion report* (2011) gaan ze in op de gevolgen voor de burgers na de val van Mubarak. Hieruit blijkt dat er weinig is veranderd op het gebied van mensenrechten; journalisten en bloggers worden namelijk nog steeds vervolgd. Ook hebben vrouwen, die volgens Amnesty International op de voorgrond van de gevechten stonden, niet meer rechten gekregen.

Amnesty International geeft aan welke acties zij ondernamen in hun solidariteit aan de Egyptische (Arabische) demonstranten: *'Around the world Activists attended public protests, signed petitions, wrote letters, sent emails, held banners, joined flash mobs, waved placards, lobbied governments, attended events, posted information on Facebook and mobilized on Twitter'*.¹⁵² In het jaarlijkse rapport melden ze dat de protesten in Egypte gestart werden door de Moslim broederschap, 6 April beweging and Kefaya. Over de protesten van deze groepen zegt AI: *'Protest camps set up in iconic squares and roundabouts. Undaunted courage by ordinary people in the face of state violence. The outflanking of government suppression of free speech and peaceful protest by young people communicating through Facebook and Twitter, and then displaying their successes or police brutality on YouTube for all the world to see. Strikes by workers. Women and men demanding the same human rights as those long enjoyed by people elsewhere in the world, and doing so in unison.'*¹⁵³ Amnesty International besteedt naast aandacht aan social media ook aandacht aan de straatprotesten. De demonstranten schenen volgens AI geen angst te hebben voor de *security forces* op het moment dat ze zich verzamelden op de klassieke plaatsen van protest zoals pleinen, universiteiten en moskeeën. Ook maakt AI melding van het feit dat de protesten op straat heftiger werden na het afsluiten van het Internet en telefonie. Speciale aandacht besteden ze

¹⁵² Amnesty International, *Year of Rebellion: The state of Human Rights in the Middle East and North Africa*, (2011) 62.

¹⁵³ Amnesty International, *Amnesty International Annual Report 2011*, (2011) 2.

aan de omstandigheden op het Tahrirplein: ' *Tahrir Square once again became a centre of celebration and determined protest, with thousands of families camped out, chanting, singing, planning the next steps, debating the latest developments.*'¹⁵⁴ Amnesty International heeft van alle organisaties de meeste rapporten gepubliceerd. In deze rapporten gaan ze in op zowel het traditionele als het social media protest. Deze rapporten geven een uitgebreide beschrijving van de gebeurtenissen in januari en februari 2011 zonder één van de twee vormen van protest nadrukkelijk te belichten.

Freedom House

Freedom House (FH) begint het 2011 rapport zoals ze met al hun rapporten beginnen. Ze geven Egypte een cijfer voor de vrijheden in het land. Egypte krijgt een zes voor *Political Rights* en een vijf voor *Civil Liberties*. Ze concluderen wederom dat het land niet vrij is.¹⁵⁵

Het rapport vervolgt met het feit dat Hosni Mubarak op 11 februari geforceerd is afgetreden nadat hij bijna dertig jaar onafgebroken aan de macht is geweest. De reden hiervoor waren de achttien dagen van heftige protesten en scheuren in zijn overheid. De macht is overgegaan op de militaire raad en er zijn drie rondes van verkiezingen gepland. Ook besteden ze aandacht aan de eerste protesten tegen Mubarak: '*In December 2004 Kifaya (enough), an informal movement encompassing a broad spectrum of secular and Islamist activists, held the first-ever demonstration calling for Mubarak to step down. Similar protests by Kifaya and other opposition groups continued in 2005, but met with heavy-handed response from the authorities.*'¹⁵⁶ FH spreekt van een toenemende oppositie tegen Mubarak en als druppel zien zij de moord op de in Alexandria wonende Blogger Khaled Said.

De protesten begonnen op 25 januari met demonstranten die Tahrirplein en andere publieke plekken bezette. Het regime reageerde hierop met brute kracht en het platleggen van het Internet om de communicatie tussen de demonstranten te ontregelen. De overheid was zich bewust van de kracht van Internet en mobiele telefonie. Na het aftreden van Mubarak veranderde er weinig qua wetgeving. Het termijn van de Emergency law werd verlengd waardoor protesteren nog steeds verboden is. De SCAF, die de macht overnam, verbood stakingen en demonstraties, en wanneer deze toch plaats vonden werd hier heftig op

¹⁵⁴ Amnesty International, *Amnesty International report 2011: State of Human Rights in the Middle East and North Africa January to mid-April 2011*, (2011) 9.

¹⁵⁵ Freedom House, *Freedom in the World 2012 Egypt*, (2012) 1.

¹⁵⁶ Ibid.

gereageerd met *security forces* en *live ammunition*. Toch zouden volgens FH het gehele jaar nog protesten op straat gehouden worden.¹⁵⁷

Freedom House gaat vooral in op de misdragingen van de overheid tijdens demonstraties op straat en tegen online protesten van Bloggers. Een echte beschrijving van de protesten wordt niet gegeven door FH maar wel melden ze dat verschillende groepen deelnamen aan de protesten. Naast het onderscheid tussen mannen en vrouwen merken ze ook op dat de arbeidersbewegingen, de Moslim broederschap en de 6 April Youth groep deelnamen aan de protesten. FH spreekt niet over Social Media protest, nergens wordt er gesproken over Facebook, Twitter of Youtube.

Human Rights Watch

Human Rights Watch (HRW) heeft naast dit Annual Report een aantal video's en andere rapporten gepubliceerd met als onderwerp de Arabische Revolutie. Ondanks het feit dat het zeer interessante video's en rapporten zijn wil ik hier alleen het Annual Report bespreken. Dit omdat ik hetzelfde soort rapporten wilde onderzoeken. Rapporten met een breed spectrum en bijvoorbeeld niet alleen over de rol van de vrouw waar HRW over heeft gepubliceerd. Het Annual Report begint met een korte samenvatting van de gebeurtenissen in januari en februari 2011. *'Egyptians took the street starting on January 25 to protest peacefully against Mubarak, calling for social justice, democracy, and an end to police brutality.'*¹⁵⁸ En vooral het geweld van de politie op 28 januari maakte de demonstranten meer bereid om te protesteren. Volgens HRW gingen enkele tienduizenden mensen op 28 januari de straat op om te protesteren, dit deden ze in Alexandria, Suez en Caïro. Met behulp van *Security forces* op volle kracht en met *live ammunition* probeerde de overheid de demonstranten van het plein af te houden. Ook vredige *sit-ins* werden brutaal uit elkaar geslagen en journalisten, die verslag deden van de protesten, werden gearresteerd. De misdragingen van de *security forces* en de politie is het hoofdonderwerp in het rapport.

In het gedeelte over de media vrijheid na het aftreden van Mubarak is HRW positief. Zolang men niet blogt over het militaire apparaat is meer toegestaan dan onder Mubarak. Op de rol van social media gaat HRW niet in. Nergens wordt wat geschreven over de mobiliserende of informerende rol die social media gehad kan hebben. Afgezien van een enkele blogger is het hoofdonderwerp de straatprotesten en de *sit-ins*. HRW stelt: *' Strikes,*

¹⁵⁷ Freedom House, *Freedom in the World 2012 Egypt*, (2012) 5.

¹⁵⁸ Human Rights Watch, *World Report 2012-Egypt*, (2012) 1.

*sit-ins, and labour protests increased in number compared to previous years and spread to new sectors.*¹⁵⁹ De Egyptenaar gebruikt dus nog steeds graag de traditionele vorm van protest om te vechten voor zijn rechten. Voorlopig zullen er nog genoeg protesten zijn omdat er alleen al in 2011 zeventig nieuwe vakbonden bij zijn gekomen. Protesten waar ook vrouwen bij betrokken zijn volgens HRW. Waar protesteren eerst een mannenaangelegenheid was, zijn er nu ook vrouwen actief tijdens de protesten.

Het is erg opvallend dat HRW totaal niet spreekt over social media of überhaupt over protestgroepen gerelateerd aan social media zoals de 6 April beweging en Kifaya. Afgezien van een korte vermelding over arbeiders en vrouwen maakt HRW geen onderscheid tussen de protestanten.

FIDH

Het rapport gepubliceerd door FIDH is het resultaat van vier weken onderzoek naar de misdaden op het gebied van mensenrechten in januari en februari 2011. De afgevaardigden van FIDH hebben daar contact gehad met demonstranten, gewonde slachtoffers, familieleden van overleden slachtoffers, mensen-, politieke- en religieuze rechtenactivisten, leden van jeugdbewegingen, juristen, journalisten en artsen. Het rapport geeft alleen de ernstigste misdaden weer in de steden Suez, Alexandria en Caïro.¹⁶⁰

De familie van Mubarak en zijn regime waren volgens FIDH corrupt en waren betrokken bij schendingen van mensenrechten. In de afgelopen tien jaar nam de oppositie toe in de vorm van bewegingen zoals Kifaya en 6 April. Deze bewegingen waren betrokken bij de golven van protest in Egypte. Speciale aandacht geven ze aan de Facebookpagina: *We are all Khaled Said. 'And eventually the murder of young activist Khaled Said, who died after being beaten by the police. This murder was the origin of the creation of a Facebook page called 'we are all Khaled Said, visited by almost half a million people.'*¹⁶¹ Deze pagina, gecombineerd met andere jongerenbewegingen, riep op tot protest op 25 januari.

In een paar regels geeft FIDH een samenvatting van de protesten: *'Unexpectedly on January 25th, a huge number of people came to the demonstration, braving the police who then resorted to violence. On the 26th and 27th the demonstrations resumed with a smaller number of demonstrators. On the 27th, the authority cut Internet and mobile access*

¹⁵⁹ Human Rights Watch, *World Report 2012-Egypt*, (2012) 4.

¹⁶⁰ International Federation for Human Rights, *The Price of Hope: Human Rights abuses during the Egyptian Revolution january/february 2011*, (2011) 5.

¹⁶¹ *Ibid.*, 6.

*throughout the country. Nevertheless, on Friday the 28th, hundreds of thousands of demonstrators gathered throughout the country, especially in Alexandria, Cairo and Suez where hundreds of people were killed.*¹⁶² Na 28 januari werd het in de meeste steden rustig, behalve op het Tahrirplein in Caïro. Er wordt nog melding gemaakt van het in brand steken van enkele overheidsgebouwen en gewapende confrontaties tussen de demonstranten en aanhangers van Mubarak.

Afgezien van het benoemen van de jongerenbewegingen die betrokken waren bij het social media protest wordt er verder geen vermelding meer gemaakt van deze vorm van protest. Het 36-pagina's tellend rapport vermeld voornamelijk de confrontaties tussen de demonstranten en de *security forces* en het resultaat hiervan. De plaatsen van protest en de acties die plaatsvinden vallen allemaal onder de traditionele vormen van protest. Demonstraties bij moskeeën, universiteiten en pleinen door middel van sit-ins, demonstraties, liederen en slogans zijn allen traditioneel te noemen.

Reporters without Borders

Reporters without Borders (RwB) stelt in hun rapport *Upheaval in the Arab World (nov 2011)* dat : *'The media played a critical role in these revolutions, reporting on the protests and their suppression, and maintaining momentum. In most cases new media such as Facebook and Twitter were used to spread information, as a substitute for traditional press at the back and call of the ruling powers. Despite the variability of its coverage, especially in Bahrain, Al-Jazeera played an important part in allowing opposition voices to be heard. And every country developed its own ways of blocking or inhabiting the flow of information, such as Internet monitoring, cutting off access to the Internet and mobile phones networks, jamming satellite television stations, seizure of newspapers, assault and arrest of media workers, bloggers and Internet users.*¹⁶³

Ook wanneer het specifiek over Egypte gaat spreekt RwB voornamelijk over de rol van nieuwe media. Op de dag van protest blokkeerde de overheid mobiele telefonie en ook Twitter werd afgesloten voor de Egyptenaren. Bambuser.com, de Egyptische versie van Youtube, werd ook geblokkeerd. Ook de volgende dag ging de overheid verder met blokkeren. Voor een groot gedeelte van de dag was Facebook onbereikbaar. Verder was er

¹⁶² International Federation for Human Rights, *The Price of Hope: Human Rights abuses during the Egyptian Revolution january/february 2011*, (2011) 7.

¹⁶³ Reporters without Borders, *Upheaval in the Arab World Report Nov 2011*, (2011) 3.

sprake van enorm traag Internet waardoor online kranten onleesbaar werden. Op 27 januari werden Internet en mobiele telefonieproviders geblokkeerd. Op gebruikers van het kleine Nour Network na had niemand in Egypte telefonie of Internet.¹⁶⁴ Internetprotest speelde een belangrijke rol en ging ondanks alles door stelt RwB: *'Netizens, who took on much of the reporting on the demonstrations, were able to find numerous other means of dissemination. They managed to tweet from Tahrir Square, post videos on YouTube and connect to Bambuser. Abroad, Internet service providers suggested Egyptian users tried using a modem to connect to their networks. Google and Twitter joined in the battle against censorship by providing an application that converted voice messages into tweets.'*¹⁶⁵

De rapporten van Reporters without Borders gaan voornamelijk over Internetprotest en de gevolgen voor journalisten. Ze maken melding van het feit dat; één journalist is gestorven, vierentwintig journalisten zijn aangevallen, vijfentachtig journalisten zijn ondervraagd en van vijftientwintig journalisten is materiaal gesloopt of kwijtgemaakt.¹⁶⁶ Over de gevolgen voor de gewone burgers maken ze geen melding en ook aan de straatprotesten wordt geen aandacht besteed. RwB richt zich voornamelijk op Internetprotest.

Middle East Research and Information Project

Mona El-Ghobashy heeft voor het Middle East Research and Information Project (MERIP) een helder artikel geschreven over de protesten genaamd *The praxis of the Egyptian Revolution*.(2010). Hierin geeft ze aan dat de revolutie onverwachts kwam voor vele overheden en beleidsbepalers. Verder geeft ze drie verklaringen voor de protesten en waarom het zo massaal was. *'Technology, Tunisia and Tribulation'* zijn volgens haar de redenen. Naast de vonk van Tunesië, en de ellende van het Egyptische volk was social media volgens haar een belangrijke factor. *'In the following days, every major news outlet framed the uprising as the work of wired, savvy twenty-something's awakening the liberating potential of Facebook and Twitter.'*¹⁶⁷ Maar ook de straatdemonstraties waren belangrijk en dan vooral de reactie van de politie. Ze stelt dat Mubarak stevig in het zadel zat totdat er van 25 tot en met 29 januari heftige gevechten waren tussen demonstranten en politie. Hierdoor verloor hij zijn macht stelt zij. *'By January 25, 2011, a strong regime faced a strong society versed in the*

¹⁶⁴ Reporters without Borders, *Upheaval in the Arab World Report Nov 2011*, (2011) 6.

¹⁶⁵ Ibid.

¹⁶⁶ Ibid. , 7.

¹⁶⁷ El-Ghobashy, 'The Praxis of the Egyptian Revolution', 1.

politics of the street.'¹⁶⁸ In het decennium voorafgaand aan de Arabische Lente had de Egyptenaar (weer) kennis gemaakt met straatprotesten.

Volgens Mona el-Ghobashy zat de kracht van de protesten zoals eerder benoemd (paragraaf 3.5) in de drie soorten sectoren waaruit de protestanten kwamen. Al deze sectoren kwamen samen in het protest tegen Mubarak en zijn regime. Opvallend is dat protesten redelijk gezichtloos verliepen. Er waren niet echt leiders die opstonden. Het protest was van alle Egyptenaren.

Ook over de manier van protesteren is Mona El-Ghobashy zeer helder. De protesten begonnen als een middelgrote demonstratie maar eindigde als een massale opstand tegen het regime. Niemand verwachtte dat de straatprotesten zo enorm zouden zijn. Via de Facebookpagina's van de 6 April en de *Khalid Said* beweging werd kenbaar gemaakt dat de protesten bij de universiteit en de brede straten zouden beginnen. Het startsein zou om twee uur 's middags zijn. Deze informatie was een afleiding voor de politie zo zou later blijken. De tijd en plaats werden via telefonie en Internet kenbaar gemaakt op de ochtend van 25 januari. Via kleine straatjes, waar mensen gemobiliseerd konden worden, trokken ze naar de *major landmarks*¹⁶⁹. Door middel van zang en slogans werden de eisen van de protestanten kenbaar gemaakt werden. Enkele tienduizenden mensen trokken naar het Tahrirplein om daar te protesteren en de confrontatie aan te gaan met de *security forces*. Een citaat uit het artikel geeft aan hoe de protestsituatie er op het Tahrirplein uitzag: ' *huge speakers were procured from nearby, and a people's broadcast service was set-up. Angry monologues, poetry couplets and political demands were read out. A cardboard replica of a squat dictator hung from a lamppost. Volunteers ranged across the square, collecting garbage in bags. People built fires and danced around the light.*'¹⁷⁰

Het artikel van MERIP geeft een zeer gedetailleerde beschrijving van de gebeurtenissen rond januari en februari 2011 weer. Wat duidelijk wordt is dat het een samenwerking is geweest van online protest met traditionele vormen van protest. Social media werd gebruikt ter informatie en mobilisatie maar het echte protesteren gebeurde via demonstraties, *sit-ins* en stakingen. Ook wordt duidelijk dat het niet alleen de jonge Internetprotestanten waren of alleen de arbeiders maar dat het een samenwerking was tussen alle soorten Egyptenaren.

Samenvattend kan gezegd worden dat er veel aandacht besteed is aan de Arabische

¹⁶⁸ El-Ghobashy, 'The Praxis of the Egyptian Revolution', 1.

¹⁶⁹ Ibid., 3.

¹⁷⁰ Ibid., 4.

Lente. Zowel op academisch vlak als in de vele rapporten van de verschillende Ngo's en overheidsinstellingen die ik heb geanalyseerd. Deze rapporten hadden grotendeels een specifieke invalhoek waardoor ze minder bruikbaar waren voor mijn onderzoek. In de hierboven behandelde rapporten wordt wisselend aandacht besteed aan traditioneel en social media protest. Slechts een enkeling combineert beide vormen van protest om tot een geheel te komen.

Hoofdstuk 5

In dit hoofdstuk worden de resultaten van mijn onderzoek gepresenteerd. De analyse die ik gemaakt heb zal hier geïnterpreteerd worden aan de hand van het eerder gecreëerde framework.

5.1 Uitkomst analyse rapporten

De zeven Ngo's en overheidsorganisaties hebben ieder afzonderlijk rapporten en artikelen geschreven over de rondes van protest in 2003, 2008 en 2011. Door deze rapporten en artikelen te analyseren op sociale bewegingen, traditionele vormen van protest en social media zijn er een aantal opvallende bewegingen en kenmerken te herkennen. In dit hoofdstuk ga ik de hiervoor behandelde rapporten in het theoretisch kader plaatsen. De concepten sociale bewegingen, traditioneel protest en social media protest zullen dit kader zijn. Niet langer zal ik de inhoud van de rapporten afzonderlijk van elkaar behandelen en ook zal ik niet langer de jaren gescheiden houden. In dit hoofdstuk staan de concepten met de daarbij geanalyseerde bewegingen centraal.

Na analyse van de rapporten geschreven door de zeven organisaties valt ten eerste op dat er relatief weinig aandacht besteed wordt aan de protesten. De protesten van 2003 krijgen substantieel minder aandacht dan de protesten van 2008. De hoeveelheid aandacht neemt toe. De protesten in Mahalla El-Kubra worden uitvoeriger besproken in de verschillende rapporten. Het hoofdonderwerp van veel rapporten is de behandeling van de inwoners van Egypte. Hoe gaat de staat om met zijn burgers? Naast de directe berichtgeving van de protesten speelt deze informatie ook een rol bij het bepalen van de invloed van de protesten. Over het lot van de protestanten kan er uit de berichtgeving in 2003 weinig worden opgemaakt. Alles lijkt erop dat deze protesten vredig verlopen zijn. De protesten van 2008 krijgen al meer aandacht. Niet alleen kan er een stijging in aantal pagina's en alinea's worden waargenomen maar ook in *indirecte* berichtgeving. Er wordt in 2008, in tegenstelling tot 2003, meer gesproken over het lot van de protestanten. De protesten van 2008 worden daarnaast ook meer in detail beschreven. De locaties, betrokken sociale bewegingen en de reacties van de overheid worden met meer detail behandeld dan de protesten van 2003.

De substantiële lijn van aandacht trekt zich door tot 2011. In de bestudeerde rapporten zien we dat deze golf van protesten aanzienlijk meer wordt behandeld dan de protesten van

2008. De hoeveelheid pagina's, alinea's en losse rapporten en artikelen is niet te vergelijken met de hoeveelheden van 2003 en 2008. De gigantische hoeveelheid aandacht is niet verwonderlijk als men kijkt naar de hoeveelheid van de protesten en het resultaat van de protesten van de Arabische Lente. Het leven van de Egyptenaren draaide om de veranderingen in 2011, enorm veel mensen waren erbij betrokken. Deze betrokkenheid was nog niet zo aanwezig bij de protesten van 2003 en 2008.

Ook qua hoeveelheid sociale bewegingen is er een toename aan golven van protest. De beschrijving van sociale bewegingen gegeven door Diana Singerman stelt dat: *'Een netwerk van informele contacten tussen verschillende personen, groepen en/of organisaties, die zich mengen in een politiek of cultureel conflict, op basis van gedeelde collectieve identiteit'*¹⁷¹ en na analyse van de rapporten van de organisaties kunnen een aantal opvallende elementen geconcludeerd worden. Zo wordt er in de rapporten van 2003 weinig tot niets geschreven over sociale bewegingen. De protestanten komen wel uit verschillende lagen van de bevolking maar zijn niet verenigd in hun protesten. Pas na de protesten van 2003 is zichtbaar dat mensen zich gaan verenigen in protestgroepen, die ook tijdens de protesten van 2011 van belang zijn. Eerst vormt *Kifaya* zich als verbond tegen het regime en tijdens de protesten van 2008 komt een volgende belangrijke sociale beweging op. De *6 April* beweging verbindt zich door hun naam te geven aan de arbeiders protesten van 2008. Het netwerk van demonstranten breidt zich uit in 2008. Jongeren bekend met de kracht van Internet komen samen met arbeiders. Dit netwerk doet vervolgens veel kennis op voor de volgende protesten. In de rapporten van 2008 wordt dan ook meer geschreven over sociale bewegingen. Deze sociale bewegingen spelen volgens de rapporten een belangrijke rol. Naast de arbeidersbewegingen, *Kifaya* en de *6 April* beweging wordt er ook meer aandacht aan de Moslim broederschap besteed. Al wordt deze, in de rapporten, niet direct gekoppeld aan de protesten in Mahalla.

De protesten tijdens de Arabische Lente zijn een samenkomst van sociale bewegingen volgens de rapporten. *Kifaya*, *6 April* beweging, Moslim broederschap en vele andere sociale bewegingen komen samen in hun protest tegen Mubarak en zijn regime. Deze verdeeldheid blijkt duidelijk na het aftreden van Mubarak (een grote groep politieke en politieke splinterpartijen ontstaan) maar geconcludeerd wordt dat de samenwerking belangrijk was in de achttien dagen van protest. De gedeelde collectieve identiteit was de wens om regimeverandering te bewerkstelligen en de daarbij behorende sociale en economische veranderingen. Na het analyseren van de rapporten is zichtbaar dat de invloed en hoeveelheid

¹⁷¹ Singerman, *Avenues of Participation*, 77-78.

van sociale bewegingen toenam. Er worden nieuwe bewegingen genoemd en ook de invloed van deze bewegingen krijgt meer aandacht in de rapporten. Wat de sociale bewegingen leerde door de stakingen en andere collectieve acties is dat zolang ze samenwerkten er dingen gerealiseerd konden worden. Deze collectieve acties zijn voornamelijk demonstraties en stakingen geweest.

Wat qua acties gelijk blijft is traditioneel protest. Zowel in 2003, 2008 als 2011 krijgt Egypte te maken met dezelfde vormen van traditioneel protest. De protestanten verzamelen zich bij traditionele plaatsen van protest zoals universiteiten, moskeeën en openbare ontmoetingsplaatsen. De anti-oorlog demonstraties van 2003 vonden al plaats bij het Tahrirplein en ook bij de protesten van 2011 zal dit plein een centrale rol spelen. De protesten van 2008 spelen voornamelijk af in Mahalla maar ook daar wordt gezocht naar centrale plekken van samenkomst. Afgezien van de hoeveelheid aandacht die besteed wordt aan de traditionele vormen van protest is het opvallend dat er weinig evolutie zit in deze vorm van protest. Er verandert weinig volgens de rapporten van de organisaties.

Wat wel veranderd is de invloed van traditionele media. Traditionele media wordt door academici gezien als media voor het Internettijdperk. We hebben het dan over kabel televisie, radio, kranten, tijdschriften en boeken voor de massa. Traditionele media speelde altijd een belangrijke rol tijdens protesten en dit is dan ook af te zien aan de rapporten van de organisaties. In 2003 wordt er nog aanzienlijke aandacht besteed aan traditionele media en journalisten. De gevolgen van het beleid van Mubarak op kranten en journalisten speelt in 2003 nog een belangrijke rol. Journalisten, die werken bij kranten, dagbladen en magazines, zijn volgens deze rapporten nog slachtoffer van de acties van Mubarak. In de rapporten van 2008 wordt al aanzienlijk minder aandacht aan traditionele media en hun journalisten besteed. Ondanks het feit dat er weinig veranderde in de hoeveelheid traditionele media krijgt deze toch minder aandacht. Het gaat in 2008 meer over de rol van satelliet televisie en de opkomende rol van bloggers. Niet voor niets wijdt Reporters without Borders een speciaal artikel aan de rol van Internet en verslaggeving. In de rapporten van 2011 wordt helemaal niet meer gesproken over traditionele vormen van media. Het lijkt alleen nog te gaan over satelliet televisie en de invloed van Internet. De rol van traditionele media is volgens de organisaties minimaal in vergelijking met nieuwe media.

Concluderend kan over traditionele vormen van protest worden gezegd dat de fysieke acties vergelijkbaar zijn gebleven ondanks de hoeveelheid van demonstranten en de hoeveelheid van protesten. In 2003, 2008 en 2011 voerde de Egyptenaren op dezelfde fysieke

manier actie. De invloed van traditionele media is daarentegen marginaal geworden in de loop der tijd als je de rapporten analyseert.

Social media krijgt daarentegen substantieel meer aandacht in de rapporten. Hoewel Internet en mobiele telefonie bestonden in 2003, krijgt het pas in 2008 aanzienlijke aandacht in de rapporten van de organisaties. Het toenemen van wet- en regelgeving omtrent Internet en telefonie zijn een bewijs van de toenemende invloed van de zogenaamde nieuwe media. De sociale beweging die in direct verband staat met nieuwe media is de *6 April* beweging volgens de rapporten. Deze twee concepten gaan hand in hand volgens de verschillende organisaties. De grote winst voor de protestanten zit hem in hoe A. Chadwick de kracht van nieuwe media heeft beschreven: *'het ligt in het idee van de autonome sferen van communicatie in waar burgers zich vrij kunnen mengen in het debat zonder controle van de staat, grote media bedrijven en sociale ongelijkheden die onze samenleving kent.'*¹⁷² In vergelijking met traditionele media in Egypte kunnen de protestanten zich vrijer mengen in het debat. Hoewel de overheid steeds hardnekkiger opstelt in hun gevecht tegen Internetprotest lukt het de Egyptenaren toch om hier gebruik van te maken. In de rapporten zie je dan ook terug dat de overheid zich begint te richten op Internetprotestanten. Steeds vaker zie je terug in de rapporten dat bloggers opgepakt worden voor wat zij online geplaatst hebben. Waar de traditionele journalist in 2003 nog aandacht krijgt in de rapporten lijkt zijn rol in 2011 uitgespeeld. Het gaat in 2011 voornamelijk over de Internetprotestanten. Het keerpunt ligt in de protesten in Mahalla in 2008. Reporters without Borders geeft dit weer in hun rapport *Egypt: Internet a weapon of mass revolution: One involved a strike called by workers at egypt's biggest textile factory in Mahalla, Later, Cairo bloggers spread the strikers message and formed themselves into the '6 April Group' on Facebook.*¹⁷³ Ook de eerder besproken academici Hunter Price en Beinin komen tot dezelfde conclusie.

De toenemende aandacht voor social media protest is duidelijk aanwezig in de rapporten. Toch is dit nergens het hoofdonderwerp. Na het analyseren van de verschillende rapporten kan ik concluderen dat protesten nog steeds voornamelijk op straten en pleinen gebeuren. De protesten van 2003 zijn qua omvang niet te vergelijken met de protesten van 2011. Mogelijk is nieuwe media een van de redenen waarom de protesten zo groot zijn geworden. Niet voor niets ging de regering zich meer bezighouden met het verbieden en reguleren van Internet en mobiele telefonie. Wat na het analyseren van de rapporten het meest

¹⁷² Chadwick, *Internet politics*, 92.

¹⁷³ Reporters without Borders, *Egypt: Internet a Weapon of Mass Revolution*, 2.

duidelijk wordt is dat de Arabische Lente een gevolg is van eerdere rondes van protest. De elementen uit de eerdere rondes komen samen in de protesten van januari en februari 2011.

Hoofdstuk 6

6.1 Conclusie

De Arabische Lente heeft voor grote verandering gezorgd voor de Egyptische bevolking. Wekenlang hebben zij geprotesteerd voor meer vrijheid en economische vooruitgang. Het Tahrirplein en vele andere pleinen werden dagenlang bezet om het regime van Mubarak uiteindelijk op 11 februari 2011 te zien vallen. Nog steeds zijn er dagelijks protesten in Egypte om hun doelstellingen te bereiken. Met de eerste democratische verkiezingen op 24 juni 2012 is echter een grote stap naar vooruitgang gezet. De conservatieve Mohammed Mursi van de Moslim broederschap werd als eerste volkspresident gekozen.

Ik heb deze thesis geschreven omdat ik benieuwd was naar de invloed van het fenomeen social media. Ik was van mening dat dit fenomeen teveel aandacht en eer kreeg tijdens de protesten van begin 2011. Mijn vermoeden was namelijk dat de rol van social media teveel opgehemeld werd tijdens de Arabische Lente. Ik ben van mening dat de traditionele vormen van protest minstens zo belangrijk waren voor de voortgang van het protest. Mijn onderzoeksvraag was dan ook: Welke invloed heeft social media gehad op protesten in Egypte?

Om hier een antwoord op te geven stelde ik vier deelvragen die mij zouden helpen om een gefundeerd antwoord te kunnen geven op mijn onderzoeksvraag. De vragen waren als volgt: (1) – Wat zijn de kenmerken van social media protest in Egypte?, (2) - Welke golven van protest heeft Egypte gekend sinds het jaar 2000, (3) - Hoe beschrijven Ngo's en overheidsorganisaties de protesten van 2003, 2008 en 2011, en (4) - Hoe zijn traditioneel protest en/of social media protest gebruikt tijdens de protesten van 2003, 2008 en 2011 in Egypte?

Concluderend kan gezegd worden dat social media een aantal kenmerken heeft die specifiek zijn voor Egypte. Een groot aantal Egyptenaren heeft op een relatief goedkope manier toegang tot het Internet. Door de vele Internetcafés die Egypte rijk is hebben de Egyptenaren toegang tot social media. Verder is er een groot percentage van de Egyptenaren in het bezit van een mobiele telefoon. Al deze kenmerken maken het aannemelijk dat de Egyptenaren social media gebruikten voor de organisatie en mobilisatie van protest.

Kifaya en *April 6 movement* worden direct gekoppeld aan social media protest. De leden van deze bewegingen zijn over het algemeen jongeren met verstand van Internet en social media. Zij gebruiken deze kennis vervolgens om elkaar te mobiliseren voor protest.

Internet geeft hen in een land als Egypte, waar veel censuur wordt toegepast, een mogelijkheid om te demonstreren, zichzelf kenbaar te maken, te communiceren met elkaar en offline protesten te organiseren. Egypte kent een relatief jonge bevolking met, zeker in de stedelijke gebieden, goede toegang tot het Internet en het daarbij behorende social media. Het is daarom niet verbazingwekkend dat social media een rol speelde tijdens de protesten van 2011. Het was immers ook al gebruikt tijdens de protesten in Tunesië en eerder in Iran. Sociale media geeft immers de mogelijkheid om grotendeels anoniem en relatief veilig deel te nemen aan protesten tegen dictaturen. Daarbij dient het als een functioneel prikboord waarop iedereen zijn steentje kan bijdragen.

Amnesty International stelt dat in 2008 voor het eerst expliciet gesproken wordt over bloggers. In eerdere golven van protest werd hier nog geen aandacht aan besteed. Het is in het rapport voor het eerst een losstaande categorie naast journalisten en protestanten.

Over de tweede deelvraag kan gezegd worden dat protesten van 2011 niet los staan van de eerdere golven van protest. De basis voor de succesvolle revolutie is gelegd sinds het jaar 2000. De invloed van straatprotesten nam sinds dat jaar weer toe na decennia lang niet op grote schaal plaats gevonden te hebben. De protesten werden ook steeds groter en beter georganiseerd. Niet voor niets wordt door academici gesteld dat de Egyptenaar weer leerde te demonstreren. Na het analyseren van rapporten en artikelen heb ik voor drie momenten van vergelijking gekozen. De protesten van 2003 omdat dit grootste protesten sinds lange tijd waren. De protesten van 2008 heb ik gekozen, omdat bij deze protesten het traditionele en social media protest samenkwamen. Naast het 'on the ground' demonstreren ontstonden er ook sociale bewegingen, die zich bezig hielden met Internetprotest. Deze sociale bewegingen die tussen 2005 en 2008 opkomen zijn van grote invloed tijdens de protesten in het voorjaar van 2011. *Kifaya* en *6 April* beweging zijn deze twee bekende sociale bewegingen die ontstonden uit voorgaande golven van protest. De naam *6 April* verwijst zelfs direct naar de datum van de protesten van 2008.

De lessen die geleerd werden tijdens de protesten van 2008 zouden van enorme waarde blijken. Niet zonder rede zou de *April 6 movement* een belangrijke rol gaan spelen in de verdere golven van protest. De arbeidersstakingen van Mahalla hadden, dankzij het Internet, een veel bredere uitwerking dan verwacht. De sociale onvrede en de heftige reactie van de regering zouden niet ophouden in Mahalla.

Met betrekking tot mijn derde deelvraag kan gezegd worden dat de rol van social media overdreven is wanneer ik de rapporten van zeven Ngo's en overheidsorganisaties bestudeer. De Arabische Lente krijgt, in vergelijking met eerdere golven van protest, enorm

veel aandacht. De rapporten besteden relatief weinig aandacht aan de protesten van 2003 en 2008 in vergelijking met de hoeveelheid rapporten over 2011. Het is interessant om te zien dat er vanuit verschillende perspectieven naar de protesten in Egypte is gekeken. Het meest opvallende voor mij is dat de Verenigde Staten in het rapport van The Departement of State uit 2003 zeer afkeurend reageren op de protesten tegen de oorlog in Irak. Ik had niet verwacht dat ze zo overduidelijk partijdig zouden zijn in wat verder een relatief objectief rapport is. De rapporten en artikelen die geschreven zijn naar speciale aanleiding van protesten hebben mij veel informatie gegeven. Dit in tegenstelling tot de meer algemene jaarrapporten. Toch gaven de rapporten en artikelen meer dan voldoende informatie om conclusies te kunnen trekken met betrekking tot traditionele vormen van protest en de nieuwere vormen van protest.

Aangaande deelvraag vier kan dan ook gezegd worden dat traditionele vormen van protest aanzienlijk meer aandacht krijgen van de Ngo's en overheidsinstellingen dan social media vormen van protest. Het bezetten van pleinen, demonstreren, *sit-ins*, staken, zingen en het roepen van leuzen krijgt veel meer aandacht dan de online protesten. De enige rol die social media protest krijgt toebedeeld is de rol van organisator. Het echte protest gebeurde volgens de organisaties op de straten. Daarbij stellen ze dat de protesten van 2011 een samenkomst waren van vele sociale bewegingen waar *Kifaya* en *6 April* beweging maar een onderdeel van waren. Net zoveel aandacht krijgen de traditionele sociale bewegingen die weinig tot geen gebruik maakten van social media in hun protesten.

Concluderend kan gezegd worden over mijn onderzoeksvraag dat *We Are All Khaled Said* en vele andere social media initiatieven hebben bijgedragen aan de protesten van 2011. Nog meer hebben ze bijgedragen aan de wereldwijde bekendheid van de protesten. Na het analyseren van de rapporten moet ik echter stellen dat traditionele vormen van protest een veel belangrijkere rol hebben gespeeld dan de social media protesten. Mijn stelling dat social media teveel is opgehemeld tijdens de Arabische Lente wordt dus bevestigd.

Toch geeft mijn conclusie mogelijkheden tot verder onderzoek. Ik heb mij nu alleen geconcentreerd op Egypte. Mogelijk biedt het implementeren van andere (Arabische) landen in mijn framework een andere uitkomst. Daarbij heb ik mij alleen geconcentreerd op rapporten en artikelen van zeven Ngo's en overheidsorganisaties. Het toevoegen van de informatie afkomstig uit de vele duizenden blogs zou een andere uitkomst kunnen geven. Een uitkomst die belangrijk kan zijn voor het academisch en maatschappelijk debat over social media. Mijn thesis heeft bijgedragen aan beide debatten door meer duidelijkheid te geven over de invloed van social media tijdens protesten georganiseerd door sociale bewegingen.

Hoofdstuk 7

Bibliografie

Boeken en Artikelen

Abou Taled, Hassan, 'Bilateral and Regional Issues in U.S –Egyptian Realations', *The Carnegie Endowment* (2009) Geraadpleegd op <http://carnegieendowment.org/2009/06/17/bilateral-and-regional-issues-in-u.s.-egyptian-relations/blmu> Gezien op 9-7-2012.

Bayat, Asef, 'Paradoxes of Arab reolutions', (3-3-2011) Geraadpleegd op: <http://www.jadaliyya.com/pages/index/786/paradoxes-of-arab-refo-lutions> Gezien op 12-2-2012.

Bayat, Asef, 'A New Arab Street in post-islamist time', (26-1-2011) Geraadpleegd op: http://mideast.foreignpolicy.com/posts/2011/01/26/a_new_arab_street gezien op 12-2-2012.

Beinin, J, 'Workers and Egypt's January 25 Revolution', *International Labor and Working-class history* 80 (2011).

Beinin, J, 'Militancy of Mahalla al-Kubra', <http://libcom.org/library/militancy-mahalla-al-Kubra> gezien op 29-2-2012.

Birdsall, W. F, Web 2.0 as a Social Movement. *Webology* 4:2 (2007) Geraadpleegd op: Geraadpleegd op: <http://webology.ir/2007/v4n2/a40.html> Gezien op 17-6-2010.

Boyd, D & Ellison, N.B, 'Social Network Sites : Definition, History, and Scholarship', *Journal of Computer-Mediated Communication*, 2007 13 (1), article 11. Geraadpleegd op: <http://jcmc.indiana.edu/vol13/issue1/boyd.ellison.html>.

Carroll, W.K. & R. S. Ratner, 'Media Strategies and Political Projects: A Comparative Study of Social Movements', *Canadian Journal of Sociology / Cahiers canadiens de sociologie* 24:1 (1999).

Carroll, W. K., & R.A. Hackett, 'Democratic media activism through the lens of social movement theory', *Media, Culture & Society* 28:1 (2006).

Chadwick, *Internet Politics: States, Citizens, and New Communication Technologies* (Oxford 2006)

El-Hamalawy, H, 'Egyptian strikes: more than bread and butter', Geraadpleegd op: <http://www.socialistreview.org.uk/article.php?articlenumber=10388> Gezien op 11-6-2012.

El-Ghobashy, Mona, 'The praxis of the Egyptian revolution', *Middle East Research and Information Project* 258 (2011) Geraadpleegd op: <http://www.merip.org/mer/mer258/praxis-egyptian-revolution> Gezien op 10-6-2012.

El-Mahdi, R & Marfleet, P, *Egypt: The moment for Change* (Londen 2009).

El-Mahdi, R, 'Enough!', *Comparative Political Studies*, 42/8 (2009), 1011-1039.

Gamson, William A. and Gadi Wolfsfeld, 'Movements and media as interacting systems', *Annals of the American Academy of Political and Social Science* 526 (1993).

Gomez Martin, Carmen, 'Gdeim Izik. A change in the struggle strategies of the Sahrawi population', Geraadpleegd op: http://independent.academia.edu/carmenGómezMart%C3%ADn/Papers/1479578/Gdeim_Izik._A_change_in_the_struggle_strategies_of_the_Sahrawi_population. (2-7-2012)

Habermas, J, *The Structural Transformation of the Public Sphere: An Inquiry into a category of Bourgeois Society* (Cambridge 1991).

Hassan, Abdella F., 'As war continues, tensions rise in Egypt', *Worldpress.org*, (31-3-2003).

Howard, P., 'Opening Closed Regimes', *Project on information Technology & Political Islam* (2011).

Kevada, 'Engagement, Bonding and Identity Across multiple Platforms: Avaaz on Facebook, YouTube and MySpace', *General Conference of the European Consortium for Political Research* (2010).

Koopmans, R, 'Movements and media: Selection processes and evolutionary dynamics in the public sphere', *Theory and Society* 33 (2004).

Meijer, R, 'De hernieuwde Arabische Lente: tussen revolte en revolutie', *Clingendael Policy Brief* (2011).

Meijer R, 'De Arabische revolutie tussen Tahrir en de Hoge Militaire Raad', *International Spectator* 65:11 (2011).

Murdoch, Rupert, 'Scandal engulfs Human Rights Watch', *The Sunday Times*, (28-3-2010).

Price, J. Hunter, 'The new media revolution in Egypt: understanding the failures of the past and looking towards the possibilities of the future', *Democrats, Dictators, and Demonstrators conference Issue*, 7/2 (2011).

Sharp, Jeremy M., 'Egypt: Background and U.S. Relations', *CRS Report for Congress* (29-3-2007).

Schemm, Paul, 'Egypt struggles to control Anti-war protests', *Middle East Research and Information Project* (2003).

Singerman, Diane, *Avenues of Participation: Family, Politics and Networks in Urban Quarters of Cairo* (Princeton 1996)

Yin, R, *Case Study research, design and methods* (Sage Publications 2003).

Willets, P, 'What is a Non-Governmental Organization?', *UNESCO Encyclopaedia*

of Life Support Systems. Article 1.44.3.7 Non-Governmental Organizations. (2006)

Geraadpleegd op:

<http://www.staff.city.ac.uk/p.willetts/CS-NTWKS/NGO-ART.HTM> Gezien op 11-6-2012.

Rapporten

Amnesty International, *Year of Rebellion: The state of Human Rights in the Middle East and North Africa* (2011) , Geraadpleegd op: <http://www.amnesty.nl/nieuwsporaal/rapport/year-rebellion-state-human-rights-in-middle-east-and-north-africa> (12-6-2012).

Amnesty International, *Amnesty International Annual Report 2011*, (2011) , Geraadpleegd op: www.amnesty.org/en/annual-report/2011 (12-6-2012).

Amnesty International, *Amnesty International report 2011: State of Human Rights in the Middle East and North Africa January to mid-April 2011*, (2011) , Geraadpleegd op: <http://www.amnesty.org/en/annual-report/2011/middle-east-north-africa> (12-6-2012).

Amnesty International, *Amnesty International Report 2004 –Egypt*, (2004) , Geraadpleegd op: <http://www.unhcr.org/refworld/docid/40b5a1f30.html> (12-6-2012).

Crisis Group, *Popular Protest in North Africa and the Middle East: Egypt Victorious? Crisis Group Middle East/North Africa Report 101* (2011), Geraadpleegd op: <http://www.crisisgroup.org/en/regions/middle-east-north-africa/egypt-syria-lebanon/egypt/101-popular-protest-in-north-africa-and-the-middle-east-i-egypt-victorious.aspx> (12-6-2012).

FIDH, *Observatory for the protection of Human Rights Defenders Annual Report 2009 Egypt*, (2009) , Geraadpleegd op: <http://www.fidh.org/IMG/pdf/MMO-UK.pdf> (12-6-2012).

Freedom House, *Freedom in the World – Egypt 2004*, (2004), Geraadpleegd op: <http://old.freedomhouse.org/template.cfm?page=22&country=2925&year=2004> (12-6-2012).

Freedom House, *Freedom in the World – Egypt 2009*, (2009), Geraadpleegd op: <http://www.unhcr.org/refworld/docid/4a6452bc1f.html> (12-6-2012).

Freedom House, *Freedom in the World – Egypt 2012*, (2012), Geraadpleegd op:
<http://www.unhcr.org/refworld/docid/4f6b2105c.html> (12-6-2012).

Human Rights Watch, *Security Forces Abuse of Anti-War Demonstrators*, (6-11 2003),
Geraadpleegd op: <http://www.hrw.org/en/reports/2003/11/06/security-forces-abuse-anti-war-demonstrators> (12-6-2012).

Human Rights Watch, *World Report 2009*, (2009), Geraadpleegd op:
<http://www.hrw.org/world-report-2009> (12-6-2012).

Human Rights Watch, *Egypte: Satellite Company Punished for Protest Footage*, (24-5-2008),
Geraadpleegd op: <http://www.hrw.org/news/2008/05/23/egypt-satellite-company-punished-protest-footage> (12-6-2012).

Human Rights Watch, *Egypt: Investigate Police Use of Force at Protests*, (11-4-2008),
Geraadpleegd op: <http://www.hrw.org/news/2008/04/10/egypt-investigate-police-use-force-protests> (12-6-2012).

Human Rights Watch, *World Report 2012-Egypt*, (2012), Geraadpleegd op:
<http://www.hrw.org/world-report-2012/world-report-2012-egypt> (12-6-2012).

Human Right Watch, *False Freedom: Online censorship in the Middle East and North Africa*,
(2005), Geraadpleegd op: <http://www.hrw.org/en/reports/2005/11/14/false-freedom> (12-6-2012).

International Federation for Human Rights, *The Price of Hope: Human Rights abuses during the Egyptian Revolution january/february 2011*, (2011), Geraadpleegd op:
<http://www.fidh.org/The-Price-of-Hope-Human-Rights> (12-6-2012).

Reporters without Borders, *Reporters without Borders Annual Report 2004 – Egypt*, (2004),
Geraadpleegd op: <http://www.unhcr.org/refworld/docid/46e6911923.html> (12-6-2012).

Reporters without Borders, *Reporters without Borders Annual Report 2008 – Egypt*, (2009),
Geraadpleegd op: <http://www.unhcr.org/refworld/docid/47b418d525.html> (12-6-2012).

Reporters without Borders, *Upheaval in the Arab World Report Nov 2011*, (2011),
Geraadpleegd op: http://www.rsf.org/rapport/RSF_BILAN_MOYEN_ORIENT_2011_GB.pdf
(12-6-2012).

Reporters without Borders, *Egypt: Internet: a weapon of mass revolution*, (2009),
Geraadpleegd op: <http://en.rsf.org/egypt-Internet-a-weapon-of-mass-06-04-2009,30765.html>
(12-6-2012).

United States Department of State, *Country Report on Human Rights Practise 2003*, (25-2-2004),
Geraadpleegd op: <http://www.state.gov/j/drl/rls/hrrpt/2003/> (12-6-2012).

United States Department of State, *Country Report on Human Rights Practise 2008*, (2008),
Geraadpleegd op: <http://www.state.gov/j/drl/rls/hrrpt/2008/index.htm> (12-6-2012).

Internetpagina's

<http://www.amnesty.org/en/who-we-are> Geraadpleegd op: 10-5-2012

<https://www.cia.gov/library/publications/the-world-factbook/geos/eg.html> Geraadpleegd op:
1-3-2012

<http://www.hrw.org/about> Geraadpleegd op: 10-5-2012

http://www.ngo-monitor.org/article/human_rights_watch_hrw_ Geraadpleegd op: 10-5-2012

<http://www.unhcr.org/refworld/publisher/AMNESTY.html> Geraadpleegd op: 10-5-2012

http://www.ngo-monitor.org/article/amnesty_international Geraadpleegd op: 10-5-2012

<http://www.freedomhouse.org/about-us> Geraadpleegd op: 10-5-2012

<http://www.freedomhouse.org/content/our-history> Geraadpleegd op: 10-5-2012

<http://www.fidh.org/-FIDH-s-Role-> Geraadpleegd op: 10-5-2012

http://www.ngo-monitor.org/article/international_federation_of_human_rights_fidh_paris_
Geraadpleegd op: 10-5-2012

<http://www.un.org/News/Press/docs/2001/ngo432.doc.htm> Geraadpleegd op: 11-6-2012

<http://en.rsf.org/introduction-24-03-2011,32617.html> Geraadpleegd op: 10-5-2012

<http://www.state.gov/documents/organization/150505.pdf> Geraadpleegd op: 10-5-2012

http://www.ngo-monitor.org/article/u_s_department_of_state Geraadpleegd op: 10-5-2012

<http://www.merip.org/about> Geraadpleegd op: 10-5-2012

<http://www.unhcr.org/refworld/publisher/HRW.html> Geraadpleegd op: 10-5-2012